

WITH CHRIST IN THE UKRAINE

— by —

Bohdan Lubomyrenko

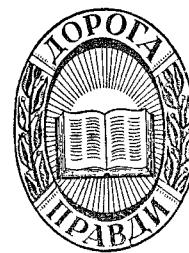
A believer's report between 1941-1943

(Ukrainian)
Published by "Doroha Prawdy"

БОГДАН ЛЮБОМИРЕНКО

З Христом в Україні

Записки віруючого за роки 1941-1943

**Накладом
Християнського Видавництва "Дорога Правди"**

Вінніпег — 1973 — Торонто

ВИДАВНИЦТВО "ДОРОГА ПРАВДИ" Ч. 52

Відбитка з журналу
"Християнський Вісник"

Книжку "З Христом в Україні" фінансував
брат І. Я. з Саскачевану, Канада.
Сердечна йому за це подяка!

Printed in Canada by Popular Printers,
787 Toronto St., Winnipeg, Man. R3E 1Z7

ПЕРЕДМОВА

Україна в своїй духовній праці переживала різні тяжкі періоди, які супроводилися переслідуванням віруючих, засланням їх на каторгу тільки за те, що вони вірили в Бога. Найтяжчий хіба період цих переслідувань треба віднести на роки 1928-1939, коли тисячі віруючих в Бога людей були замучені по в'язницях і концентраційних таборах.

Але в цих тяжких періодах були короткі перерви, коли віруючі могли легко зітхнути, збиратися на свої Богослуження і вільно прославляти Бога. Правда, ті полегші були короткі, бо після них знову приходили тяжкі випробування віруючих в Україні. Такий період полегші в духовній праці був у тому часі, про який розповідає книжка "З Христом в Україні". Потім прийшли знову переслідування, які продовжуються аж досі.

Про цей короткий період полегші для віруючих в Україні розповідає в своїх спогадах Богдан Любомиренко. Його спогади — це роки 1941-43. Німецькі війська окупували Україну і пішли за Дніпро. Колишній штучний кордон, який був між тодішньою Польщею і СССР повалився і люди, що жили на українських землях під Польщею, мали змогу заглянути за ту страшну Залізну заслону й побачити власними очима те жалюгідне життя своїх однокровних братів, що довгі літа мучилися в тяжкій безбожницькій неволі. Вони побачили той "рай", що його створили безбожники на нашій багатій землі й жахнулися від того.

Група молодих відважних братів з евангельсько-баптистських громад на Волині, що була під Польщею, озброївшись терпеливістю, відвагою, а також духовною літературою, виришили в тих роках в місійну подорож на Велику Україну, дійшовши аж до її столиці, — до Золотоверхого Києва. Подорож ця була тяжка, небезпечка і дуже ризиковна, бо в Україні була війна, все було поставлено на військову стопу і дуже легко можна було опинитися в німецькій в'язниці і стратити життя. Але молоді наші брати, з надією на Господа, звертали свої подорожі. Це була однока можливість і коротка нагода для такої праці, бо незабаром фронт посунувся на захід і Україна опинилася вдруге під окупацією других фашистів, але червоних.

Варшава того часу була окупована німецькими військами, а там лежало з-перед війни багато Біблій, Нових Заповітів та іншої духовної літератури, яка перед війною була власністю місії пастора В. Фетлера. Вся ця духовна література тепер була доставлена різними дорогами на Волинь, а звідти молоді брати, в тому числі і брат Богдан Любомиренко, розповсюджували її в Україні, де люди були голодні духовного хліба.

Події, про які розповідає книжка "З Христом в Україні", мало відомі нашому братству, зокрема братству на еміграції, а це ж дуже важлива сторінка нашої історії. Тому видавництво "Дорога Правди" вдячне Богові за те, що воно може ті живі спогади доручити своїм читачам.

Жовтень, 1973

Видавництво "Дорога Правди"

ЧАСТИНА ПЕРША

З ХРИСТОМ В УКРАЇНІ

"І світло у темряві світить, і темрява не обгорнула його!" (Єв. Івана 1:5). *)

Наш народ в своїй історії мав багато просвітніх днів духовного пробудження, коли багатьма способами промовляв був Бог до нього. Отже, під час Другої Світової війни, яка шаленою хуртовиною пронеслась над Україною й спричинила їй багато горя, біди й дошкільного страждання, все ж таки були й дні погідні, що втирали заплакані очі, перев'язували болючі рані, а в душу вливали потішенні й глибоке внутрішнє задоволення. І досі в пам'яті багатьох вірючих людей лишилися нестерпні спогади про велику духовну працю, яку Сам Бог був провів в нашему народі в днях воєнної завірюхи. Бож серед горя й страждання милосердний Бог послав йому велику нагоду вільно слухати проголошення Євангелії Господа Ісуса Христа, яка добродійною небесною росою сходила на спрагнені душі людей, напиваючи їх потішеннем і життєрадісним спасінням.

І коли сьогодні згадуємо ту велику духовну працю, що була в Господнє Імення зроблена самовідданими духовними робітниками, коли думаємо про той великий духовний голод, щоб почути Слово Боже, то нема місця для сумніву, що в тих воєнних днях заносилося на життєдайну духовну реформацію нашого народу.

*) В Записках вірші з Біблії наведені з перекладу П. Куліша. Але ми їх подаємо за перекладом Ів. Огієнка.

Від того благословленого світанку проминули довгі роки. Зайшло багато різних змін. Багато дечого забулося, загубилося з пам'ятою. Тому то з приємністю подаємо на сторінках "Християнського Вісника" Записки віруючого, де частинно розповідається про те, як проходила духовна практика з Христом в Україні під час останньої війни.

Ці записи обмежені і є спостереженням тільки однієї особи, яка брала діяльний удел разом з іншими в поширенні Євангелії на території Східної України, де довгі десятки років влада переслідувала віруючих і нищила Христової Євангелії.

На особливу увагу заслуговує й те, що Господь любить наш народ, і в днях його тяжкої недолі заговорив до нього через Євангелію, що її понесли благовісники, які тоді не приглядалися байдуже до надзвичайних подій, склавши руки, але йшли до Божої праці з самого ранку, використовуючи нагоду, сіяли чисте зерно святої Євангелії. Бож: "Не хлібом самим буде жити людина, але кожним словом, що походить із уст Божих". Не легкою була праця несения Доброї Новини спасіння. Вони її виконували з великою самопосвятою в дуже несприятливих обставинах. І та славна праця свого часу принесла благословенні плоди...

В НЕВІДОМУ ДОРОГУ

"Цей день — він день доброї звістки, а ми мовчимо. Як ми будемо чекати аж до ранішнього світла, то впаде на нас провіна. А тепер ходімо..." (2 Царів 7: 9).

Жахлива буря воєнних дій забрала й понесла тен далі на схід вразливе цокотання кулеметів, неприємний брязкіт зброї, зловісне гудіння машин та тяжкий стогін гармат. Поза фронтом лишилася чорна хмара тривоги, горя й сліз та хвилюючої непевності, що маривом була нависла над хутрами, селами та містами. Крізь ту хмару інколи

пробивалося ясне проміння очікуваної волі й бажання миру...

Тисяча дев'ятсот сорок перший рік готовувався передати великі запаси снігу своєму наступникам, що надходив і ніс з собою багато несподіваного, покритого таємницею. Усіх бо цікавило питання, що доброго принесе Новий Рік?

Під час воєнних подій та густої мряки непевності для віруючих лунав голос Ісуса Христа:

"Я світло для світу!"

"Ідіть! Оде посилаю Я вас!"

"Цей день — він день доброї звістки!"

І ми пішли. Пішли, бо залину завісу розторопшила війна, а поза нею наш обездолений народ не має Євангелії. Безбожники вирвали з його рук цей святий скарб, потоптали, знишили. Ми пішли за наказом Христа й понесли йому Слово Життя, вічну Євангелію.

Число нашої групи зросло до числа Христових апостолів. Воно складалося з тих, що підпорядкували своє життя Христові, а свої серця оздобили християнськими чеснотами: вірою, надією й любов'ю...

Якраз минали Різдвяні Свята. Була холодна зима. Після молитви про Божу охорону та провід, ми вдосвіта рушили в незнану, але приваблючу місійну подорож, ведені почуттям обов'язку перед Богом і народом. Надворі була ще ніч. На чистому небі яскраво миготіли незчисленні мільйони зажурених зірок. На далекому сході заносилося на світанок. Мороз немилосердно щипав за вуха та влазив в рукавиці й кусав за пальці. Ми йшли в надії, що незабаром з-за гори покажеться сонце, настане день. Десь дуже далеко глухо стогнали гармати...

В руках ми несли пачки з духовним хлібом — Словом Божим. Біблії, Євангелії були найціннішим даром, що ми несли нашому народові. В серцях же плекали ми світлі святочні враження з Христового Різду, що навівали побожні розва-

жання про Божу любов до гинучого світу. Вони заохочували й поривали до любови, до добра й самопосвяти. В серці жевріла туга за спокоєм. Не зважаючи на жорстокі воєнні події на землі, в різдвяні дні здавалося, що небо так наблизилося до землі, що чутке вухо знову з захопленням ловить дивну мелодію проспіваної анголами пісні:

“Слава Богу на висоті,
і на землі мир,
у людях добра воля!”

Сьогодні ж немає миру на землі, немає й доброї волі поміж людьми. Світ відкинув Князя миру, згубив добру волю. Точиться війна...

Поволі йдемо коліями засніженої дороги. Жаво гуторимо. В голубому небі сяє сонце й пригорщами розсипає свої проміння. Чистий сніг голосно скрипить під нашими ногами. Час від часу минають нас лубчасті сани. Коні бадьоро біжать, дзеденькають дзвіночками та вистукують горчиками по дишлеві. На санях господарі в жовтих кожухах їдуть у гости.

Несемо в грудях живу надію, що незабаром зустрінемо наших братів і сестер, від котрих довгі десятки років ділив нас кордон, що його тепер нестало. Нема перешкод. Йдемо до свого обкраденого та обездоленого народу й несемо йому Боже потішенні.

На кордоні. Хтось з друзів звернув увагу, що ми зближаємося до бувшого польсько-советського кордону. Цікавість росте, серце хвилюється. Охоплює настороженність. От і кордон. Переходимо повільно, поважно. Замість колишньої прикордонної сторожі тепер усюди лежать розбиті авта, спалені великі советські панцерники. Якесь дивне почуття огортає при думці, що не так давно ми не могли б навіть близько підійти до цього місця, глядячи в цю сторону, а сьогодні ми вільно собі тут проходимо по своїй рідній землі.

Вагаюся ступити на потойбічну покриту

снігом землю. Бож тут на кордоні пригадую сумні події минулих років, що мали місце на нашійлюбій Батьківщині. В пам'яті живо воскресають нечисленні імена мучеників за віру. Перед очимастають довгими рядами страждальці за Христа, за волю сумління, за права людини... Здається, що й досі над безмежними просторами полів жалібно носиться передсмертний стогін багатомільйонових жертв штучного голоду з років 1932-1933... Ця земля для мене свята. Вона напоєна потом і слізми поневолених людей. Овіяна риданням удів і сиріт. Вона просякнута кров'ю мучеників за віру в Бога.

Ідемо далі. Довкола не видно ні одного будинку. Це ж колишня прикордонна смуга. Де-неде на сніговому полотні чорніють плями якихось кущів. Ці широкі поля чомусь мені пригадують оповідання моєго старенького діда про панщину, про широкі панські лани, на яких дуже тяжко й даремно працювали кріпаки...

Перший вечір в підсоветській Україні. Ідемо далі й розмовляємо поміж собою. Нарешті з-поза великих дерев визирають муровані будинки. Мабуть це помешкання прикордонної сторожі. Тепер вони порожні. Далі перед нами показалося село. Наближаємося до будинків, що стоять окремо від села, що нагадують собою панський двір. Це колгоспне подвір'я. На ньому в повному безладді валяється різне рільниче знаряддя, лежать порозкидані неотіпані коноплі. Все чекає весни. Далі долиною розкинулися селянські хати. Ідемо до них. Біля хат немає плотів, ні садків, також немає хлівів ані клунь. На вулиці не зустрічаємо людей в жовтих кожухах. Ніхто не їде саньми в гості, хоча тепер і святочні дні. Селяни вбрани дуже бідно, але вони зустрічають нас широко, привітно. А нам хочеться кожного обійняти, обцілувати.

Сонце ховається за обрієм. Вечоріє. Ідемо

до сільської управи й питаемося, де можна переночувати. Розповідаємо про себе й про мету нашого приходу. Після цілоденної подорожі й перебування на холоді хочеться десь зайти до хати й відпочити в теплі. Управа, довідавшись, що ми несемо Євангелію народові, ставиться до нас дуже прихильно й визначає нам нічліг. Мене з братом Я. Ш.*) приділили до дуже гостинної родини, для якої ми були великою несподіванкою. Ми скоро познайомилися. В хаті обстановка, звичайно, бідна. Під однією стіною стоїть довга лавка, біля вікна — стіл, а коло стола два коротких стільці. В другій же кімнаті під стінами стоїть двоє дерев'яних ліжок, накритих нефарбованими ряднами. Затурбована господиня широко запрошує нас до столу. Ми радо частуємо всіх у хаті своїми домашніми пирогами, що принесли з собою. По блідому обличчі господині скотилася слюза, упала на пирога, якого вона тримала в руці. Крізь слюзи жаліється, що вона також колись такі пироги пекла, але це давно було. Тепер немає з чого пекти. Господар притакує, киваючи головою.

По селі пронеслася вістка, що прийшли люди з Західної України і проповідують Євангелію. До нашої хати походилися чоловіки, жінки, а навіть і дітей поприводили з собою. Всі вони бажають почути щось нового, доброго і потішуючого. Читаємо з Євангелії про Божу любов, про дорогу спасіння від гріхів. Розповідаємо про Господу Ісуса Христа, про Його смерть і воскресіння. Переживаємо радість зустрічі з нашими людьми. Вони всі з глибокою увагою слухають життедайну повість про Боже спасіння. Молимося й дякуємо Богові за "день доброї звістки". Відчуваємо, що цього вечора в бідній хатині маємо величний Божий храм...

Потім зав'язується розмова. Ставлять багато

*) Прізвища осіб та назви сіл і міст в Записках подані докладно.

питань і про свої переживання розповідають. Один старший віком чоловік зворушливо дякує нам за слово потішенння. Він розповідав, що в іхньому селі всі люди православні. Вони колись ходили до церкви й слухали Божу службу, доки до села не приїхав був агітатор-безбожник, який заходився на зборах доказувати, що Бога немає потрібно проти Нього вести боротьбу. Також голосно кричав, що світ крутився, вертівся і сам собою створився, а потім людину на світ привела якась дуже стара мавпа. І дідуся продовжував, що на тих зборах дехто обізвався та звернув агітаторів увагу, що він таки подібний до мавпи, а порядних людей таки створив Бог. І всіх тих, що перечили агітаторів, він їх позалисував. Однієї ж ночі їх позабирали й кудись вивезли, і ніхто не довідався, де вони поділися. Так само і іхнього священика вивезли на Сибір, а пізніше була чутка, що він при праці в лісі замерз. І після тих подій люди в селі мовчали, а інколи агітаторам потакували, щоб тільки вдома залишилися... Дідуся ішов дякувати Богові, що Він нас прислав до них з Євангелією, що могли так радісно провести цей вечір...

Надворі тріщав мороз і тішився, що заморозив рослинний світ і поклав на нього холодну ковдру снігу, як печатку смерти. Та кайдани морозу не вічні. Бож тільки блисне тепле проміння весняного сонця, тоді вся природа звільниться з кайданів морозу. Зовсім вистачаючим є евангельське проміння Божої любові, щоб розігріти холодне серце людини й воскресити в ній нове духовне життя, шукання Бога.

Пізня година ночі. Вечорничники порозходилися додому. Готуємося до спання на лаві, до якої приставили ще одного стільця, щоб зробити місце для двох. Затурбована господиня вибачається, що не має нічого дати застелити лавку, а також нічим накритися. Дає тільки одне маленьке рядно і солом'яну мату. Але ми помагаємо собі

своїм одягом, дещо кладемо на стільці, вкриваючи своїми кожухами, а під голови, замість подушок, кладемо поліна дров, прикриваючи їх якимись онучами, щоб було вище. Після далекої подорожі ми спали дуже солодко, але тієї першої ночі на совєтській Україні я ніколи не забуду.

Перша зустріч з віруючими. Раненсько сходимося, як домовилися, і йдемо в дальшу дорогу. В серцях несемо бажання, щоб десь відшукати й зустрітися зо своїми братами й сестрами в Христі. Засніжена дорога провадить нас через ліс, що його мороз прикрасив кришталевим інеєм. Сніг голосно вискрипуює під чобітами. Всі ми бадьорі й радісні. Йдемо і на ходу споживаємо пироги, що лишилися з вчорашнього вечора.

Що лишилось з вірі.
Під вечір ми прибули до ІІІ. Тут допиталися до віруючих. Нас щиро привітала й прийняла в свій дім родина Я., яка потім дуже багато прислужилася до поширення Євангелії в цій околиці. Це наша перша зустріч з віруючими. Дякуємо Богові за збереження й нагоду зустрічі з рідними в Христі Ісусі. Глибини нашої радості не можна передати словами на папері...

Вістка про наше прибуцтя близькою облетіла холодні вулиці міста й знайшла прихильний відгук в багатьох серцях. Мала група місцевих віруючих, що встигла вже позбиратися зо свого розспороження, дуже втішилася нашими відвідами.

Увечорі скликали зібрання в якомусь місько-му будинкові. Ще перед визначенім часом при-міщення наповнилося народом. Того вечора кіль-кох з нас з великою відвагою й надхненням Свя-того Духа проповідували Христову Євангелію. На-зали панувалатиша й порядок. Господь промов-ляв до зібраних і наводив порядок в багатьох серцях.

Віруючі раділи, що після довгих років жорс-

того переслідування за віру в Бога, понижені й висміювані, вони знову можуть вільно збиратися й молитися, слухати Євангелію, співати й прославляти Бога. Вони від радості і плакали і співали. Співали духовні пісні напам'ять, бо не мали співників. Ті ж, що не перетривали спроби переслідування, відреклися були від Христа, як Петро колись, тепер в гірких сльозах виливали свій жаль і каялися в своєму відступництві. І ті, що вперше почули слово про Божу любов та спасіння, з радістю приймали Добру Новину.

На закінчення цього надзвичайного зібрання багато гарячих молитов підносилося до милосердного Бога. Одні щиро дякували за Його вірність в обітницях, інші в сльозах покаяння благали прощення гріхів. Зокрема зворушливі молитви з плачем заносилися за віруючих, що були вивезені на каторгу в Сибір за їхню віру в Бога.

Хоча вечір проминув дуже скоро, але мені він видавався безкінечністю. В ньому було перепліталися смуток і радість, горе і щастя, жахіття переслідування і приемництво воді, безглуздя безбожництва і мудрість пізнання Бога...

Після зібрання нас забирають на нічліг. Мене запрошує до себе бр. З. Його дружина й діти віруючі. В хаті порядок, чистота, хоч і дуже бідна обстановка. Відчувається Божий спокій в домі. Брат розповідає про своє минуле. Я дивуюся, що в нього збереглася Біблія, яку дуже важко в кого-будь знайти після десятків років нищення Божого Слова в країні. Господар привів мене в закуток до стіни, вийняв з неї одну щеглину й розповів, що тоді, коли безбожники відбирали від людей святі книги й нищили їх, він отут в цій схованці в стіні довгі роки зберігав свою Біблію, і грабіжники не знайшли її. А бувало вночі, при закритих дверях та заслонених вікнах, коли діти спали, він діставав з криївки свою Біблію і разом з дружиною читали, зміцнюючи духовною поживою свої душі. Вони тоді молилися, плакали й знову хова-

ли в стіні свою дорогоцінну Книгу. Через це Біблія й збереглася в нього.

Потім я вислухав довгу розповідь про жахливий штучний голод, коли трупи померлих людей лежали на дорогах, на вулицях, на подвір'ях, в хатах і не було кому їх підбирати й ховати. Як безбожна влада довела народ до страшного й нечуваного людоїдства, що навіть в самій столиці України брат в ті часи не ходив хідниками міста, але вулицею, тримаючись далеко від дверей домів, щоб мисливці на людське м'ясо не схопили його й не затягнули до льоху...

Наслухавши отих страшних і душу роздираючих оповідань, я не міг заснути. Нанесені нашому народові кривди жалем огортали мое серце. Заподіяні злочини безборонному населенню викликали огиду до злочинців. Ставали яснішими слова Біблії: "Безумний говорить у серці своїм: "Нема Бога!" Зіпсувались вони, і обридливий чинять учинок..." Годі збегнути й повірити, що в двадцятому столітті в Європі якийсь уряд може допуститися до такого плянованого народовбивства поневоленого ним народу.

"ЗА ХРИСТА ПІДЕМ СТРАЖДАТИ".

"Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене" — Матвія 5: 11.

Після безсонної ночі настав погідний зимовий день. За ніч снігом закидало всі стежки та дороги, якими майже ніхто не їздить, бо люди не мають ані коней, ані саней. Раненько знову йдемо далі в нашу місійну подорож. До самого вечора копаємось глибоким снігом, але раді, що маємо з нами провідника. Потомлені приходимо до снігом заметеного села С., яке мало дуже жалюгідний вигляд. Не видно в ньому ні однієї клуні, ні одного хліва, ні комори, ні шопи, ні деревини.

Тільки одні самісінські хатини стоять, ніби сироти під час зимової заметі.

Зустрічаємось з віруючими, яких ми ніколи в житті не бачили й не знали. За слізми радості вітаємось, знайомимось. Ми одна родина в Христі Ісусі. Таки цього ж самого вечора визначили зібрання в домі віруючої родини. Місцеві брати пішли по селі й запросили людей, щоб прийшли послухати проповідь Євангелії. Незабаром хата була переповнена спрагненими послухати Слово Боже. Обличчя віруючих залиті радістю. Вони збереглися в днях переслідування, а тепер раді, що після довгих років поневолення й заборони, вони знову можуть вільно збиратися й прославляти свого Господа, навіть в тяжкий воєнний час. Декотрі зо слізми згадують своїх проповідників Євангелії, яких за віру в Бога влада ув'язнила й вивезла на каторгу.

Цього вечора ми читали Слово Боже й зміцняли свої душі духовним хлібом життя. Присутні залюбки слухали Євангелію. Святий Дух діяв в серцях. Він кликав віруючих до дальнього слідування дорогою правди й служіння Господеві, а неспасених вів до покаяння й примирення з Богом. Декотрі з присутніх серцем розжалобились і постановили розпочати нове життя з Христом.

Зібрання закінчилося. Вечір поволі проминає. Але люди зовсім і не думали розходитись. У них багато дечого лежить на серці, про що вони бажають говорити. Розпитують про дорогу спасіння, на що ми радо даемо пояснення з Євангелії.

Один юнак виявляє нам своє здивовання, що всі ми, котрі прийшли до них, молоді і віруючі. Його бо все переконували, що віра в Бога належить стареньким бабусям. Ми мали нагоду розповісти йому про найбільше щастя, яке маємо в Христі Ісусі. Що в Ньому ми знайшли блаженну мету вічності. Бож тільки Він є: "Дорога, і правда, і життя". Так що Христа потребують не тільки старенькі бабусі, але всі люди, а зокрема — мо-

лодь. Молодь без Христа, як ті квіти без сонця. Вона жовкне, в'яне й засихає на роздоріжжі від-вічних шукань за щастям, за добром. Тільки один Христос є відповіддю на всі пекучі питання молоді...

Знову одна жінка вилицяє перед нами свої гіркі жалі. Вона крізь сльози розповідає, як вони жили зо своїм чоловіком і виховували дітей, аж доки безбожники не завдали їм багато горя й страждання тільки за те, що вони віруючі. Гонення на них почалося з того, що її чоловік не хотів відректися Христа, грабувати чуже добро і користуватися ним. Однієї ночі влада загримала до дверей їхньої хати, забрала чоловіка й кудись вивезла. Наступного дня знову гrimання в двері, знову прийшла п'яна влада і наказала їй вийти зо своєї хати разом з дітьми. Це було зимою, надворі було багато снігу й тиснув мороз. Вона не хотіла вийти з власної хати. Тоді розлючена влада вхопила її малих дітей і через вікно повикидала їх надвір у сніг, а її з лютовою лайкою випхали за двері. Все, що було в хаті, забрали, а хату розвалили. Людям у селі було заборонено, щоб хто її прийняв, бо й його спіткає така сама доля. І бідна жінка з малими дітьми провела холодну зимову ніч під колгоспною скиртою. Потім, копаючись глибоким сніgom, вона знайшла собі притулок в сусідньому селі в своїх рідних. Після цих ганебних подій ходила вона від уряду до уряду, щоб довідатися про долю свого невинного чоловіка, але ніколи нічого не довідалася, тільки зазнала багато зневаги та глузування.

З пошаною до мучеників за віру, ми дякуємо Богові за лицарів віри, які лишилися вірними Йому аж до смерті. Молимось за дорогу сестру в Христі, щоб Господь потішив її в горю.

В нічній тиші ми щиро заспівали пісню:

“Нас кайдани, мури, гррати
Не злякають, не страшні!

За Христа підем страждати
Та не зрадим Йому, ні!”

Стрілки годинника давно показували далеко за північ. В темній хаті блистала лампа. Надворі стояла ніч і холод. Цієї ночі сон утік від мене. Роздумую про те, які нещасні й страшні бувають люди без Бога. Яке темне й жахливе життя в кайданах безбожництва!

СЛІДИ МИНУЛОГО

“Спаси нас, о Боже спасіння нашого, і зberi нас, і нас урятуй від народів, щоб дякувати Іменню святому Твоєму...” — 1 Хр. 16: 35.

Незабаром вістка про прибуття проповідників Євангелії з Західної України скоріше розійшлася по С. та Ш. округах, як ми змогли їх обійти. Відвідуючи села та міста, ми побачили, що після довгих десятків років переслідування, оборони Богослужень та поневолення, віруючі прагнуть християнської спільноти, евангельського порядку Богослужень. Ми відразу відчули потребу зібрати розпорощених віруючих для спільноти радості. А тому на ці округи заповіли з'їзд в К. на 1-го січня 1942 року.

Раненько лишаємо село С. Надворі сніг і мороз. Місцеві віруючі дякують за відвідини та висловлюють нам на дорогу найкращі побажання. Йдемо незнайомими дорогами, якими ми ніколи не ходили. Ми певні, що блудити не будемо, бо маємо з собою брата Х., доброго провідника. Весь день копаємо глибоким сніgom і боремось супроти морозного вітру. Він інколи просто стримує віddих. Дехто обертається від вітру, пробуючи йти задом, щоб трохи обличчя відпочило від морозу та щоб можна вільно дихнути.

Хоч і подорож тяжка, невигідна, але зате ніхто з нас не жаліється на невигоди, не скаржиться, не нарікає. На загартованих вітром обличчях спочиває радість, бадьюрість. На серці глибоке

задоволення. Ми йдемо в Господнє Ім'я, щоб послужити своїм ближнім. Копаємось снігом і, наскільки вітер дозволяє, розмовляємо.

Провідник перериває нашу розмову, показуючи рукою на бічну дорогу, що побігла праворуч і з глибоким зворушенням дає пояснення.

— Оця дорога веде до Г. Недавно на ній хтось уночі порізав був телефонні дроти. Другого дня німецькі солдати ввірвалися до найближчих хат від тих дротів, взяли двадцять мужчин, вивели їх під ліс, заставили викопати на себе яму, а тоді постріляли їх й повикидали до неї...

Від цієї жахливої вістки сумом огортає душу.

З польової засніженої дороги виходимо на гарне шосе. Тут сніг прокиданий, розбитий транспортом. Дорога гладенькою полосою підіймається під гору, біжить поміж замріянним зимовим лісом, а там далі зливається з обрієм і зникає. Наші замерзлі чоботи голосно вистукують ритми, бо до цього часу копалися в м'якому снігові, як у ваті. Хвалимо гарну дорогу й приспішуємо ходу. А наш брат провідник тяжко зітхнув та пояснює нам:

— Ви хвалите цю дорогу, бо не знаєте, хто і як її будував. А наши селяни, коли згадують будування цієї дороги, то проклинають її, бо за працю робітникам біля неї не плачено. Ніхто бо ще не забув, як то з “центр” прийшов був таємний наказ до голів сільрад, щоб вони назначили у себе по села, заздалегідь подане ім число “неблагонадійних” людей та подали їхні прізвища владі. Вночі тих невинних людей позабирали і засудили на декілька років примусової праці, які й вибудували даремно цю дорогу, бо ніхто ім за працю не платив. А як закінчили будувати дорогу, то тих, що витримали й не повмирали, виснаженіх пустили на волю... Отак будувалася ця дорога...

Наша розмова обривається. Жорстока дійсність кладе тягар на серце. Насувається питання:

Чому наш народ мусить проходити такий тернісний шлях горя, біди й страждання? Одні поневолювачі змушують до даремної праці, другі ж зайди заставляють на своїй рідній землі копати на себе яму. Які огидні стають люди, коли загублять сумління, а гідність людини потопчути в болоті жорстокости, здичавіlosti!...

Ліворуч від дороги перед нами в рові стоїть фура дров. Сани пішли затоки й бідний селянин бідкається та ніяк не може виїхати з рова. Потомлені конята (За довший час уперше побачив тут коні) шарпають, гребуть копитами сніг та порскають, але ніяк не можуть рушити навантажені сани. Сходимо набік й помагаємо чоловікові виїхати на рівну дорогу. Він нам щиро дякує.

Пригадую слова Святого Писання: “Так говорить Господь: На дорогах спиніться та гляньте, і спітайте про давні стежки, де то добра дорога, — то нею ідіть, і знайдете мир для своєї душі!”

І в духовному житті буває, що людина зійде з доброї дороги, що провадить до щастя й добробуту, а тоді ходить манівцями, бідкається та муочиться в різних придорожніх ровах зневіри та омані.

Золоте сонце пливе по голубому небі й зближується до далекого обрію. Вітер вщухає. Ми байдорю продовжуємо нашу подорож. Сонце Правди тріє наші серця, радує душу.

Вже недалеко село. Брати знали про наш прихід і вийшли назустріч. Вперше в житті бачимось, вітаємось, знайомимось і цілуємось за нашим християнським звичаєм. Яка радісна зустріч! Ніби ми найближча родина, що після довгої розлуки зустрінулася. І справді, яке то велике щастя, що ти, що “колись далекі були, стали близькі Христовою кров'ю”. Яка дивна Божа любов! Вона в серцях людей чудо робить, братерством наділяє, з ворогів братів робить. І куди вона заходить, там ворожнеча зникає, а доброзичливість та доброта розцвітають.

Сонце, погасивши своє останнє проміння, сковалось за обрій. Ми ж, після щілоденної подорожі, прибули в незнане нам село. Потомлені, мріємо про відпочинок. Хата, до якої ми зайшли, переповнена людьми. Ввічливо нас вітають, широко приймають. Узвітка Новий Рік за старим стилем, а також і з'їзд на цей день призначений. Люди походились, щоб нас побачити, привітати, розпитати про життя своїх братів в Західній Україні, а головне, щоб почути проповідь Євангелії.

Знайомимось. Для них ми ніби ті, що з іншої планети десь прийшли. Розпитують, чи у нас вірюючих в Бога людей переслідують? Чи відбирають від них Біблії? Чи забороняють їм збиратися на Богослуження? Чи за віру в Бога вивозять на примусові роботи? Чи відбирають від вірюючих іхніх рідних дітей? Пояснююмо, що в Західній Україні під Польщою ми користались релігійною волею. Що чесних людей ніхто не переслідував, не відбирали від них Біблій, не забороняли їм збиратися на Богослуження, не відбирали від них дітей і не вивозили на примусові роботи за те, що вони вірують у Бога. У нас чесні люди в великій пошані...

Зустріч Нового Року. Хоч ми й потомлені, але переживаємо велику радість зустрічі з тими, що так багато страждали за правду, за Христа. Тішимось, що змогли перебороти всі перешкоди й труднощі, і сьогодні разом з тими, що осталися вірними Господеві, можемо Новий Рік зустрічати. Не маємо часу на відпочинок. Гостинна господиня дала нам щось перекусити, приговорюючи: “Чим хата багата, тим і рада”.

Знову зав'язується розмова. У присутніх так багато різних питань. На протязі довгих років ніхто з вірюючих їх не відвідував, а тому й прагнуть вони розпитати про все, що їх цікавить.

Тут же в хаті проводимо вечірнє зібрання. Зустрічаємо Новий Рік. Кількох з нас проповідує

Слово Боже. Кожен промовець підкреслює Божу любов та дорогу спасіння в Христі Ісусі. Панує глибока тиша. Присутні з великою увагою слухають nauку Євангелії. На багатьох обличчях променє радість, задоволення. Слово Боже, як та роса, спадає на спрагнені душі. Відчувається запашність, життя. Теплота Божої любови та Його вірності, і ясне проміння волі, що засяяло крізь хмари воєнної завірюхи, багатьох хвилюють і зворушені до сліз. Не так бо давно безбожники знущалися над ними, позбавивши їх релігійної волі. А тепер вони без страху вільно можуть зібратися, бачити в наших руках Біблію, слухати її життедайний зміст і насолоджуватись християнською спільністю. І здається, що кожен один силкується не думати про заподіяні кривди минулих літ, а бажає переступити поріг нового року з новою надією на Господа на краще майбутнє.

На годиннику за п'ять дванадцятого. Звичайна селянська хата стала для нас Божим храмом. В нічній тиші бриняять Христові слова:

“Дана Мені всяка влада на небі й на землі. Тож ідіть і навчіть всі народи, християні їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото Я перебуваю з вами повсякденно аж до кінця віку!”

Стаємо на коліна. З багатьох грудей линуть щирі молитви до престолу благодаті. Встаєм з колін і вітаємо Новий Рік...

Надворі ніч, але незабаром прийде ранок. В народі духовна ніч, але в серці жевріє надія на славний світанок пробудження нашого народу, коли життедайне світло Христової Євангелії освітить і напріє його душу та воскресить до нового життя...

Перший З'їзд вірюючих. “Зберіться й прийтіть, наблизьтеся разом, урятовані всі...” (Ісаї 45: 20). І прийшов новий ранок. Настав перший день нового року. Земля покрита грубою ковд

рою снігу. Засніжені дерева білють, ніби цвітом убралися. Мороз вискрипчує під ногами свою ста-ру пісню. На шибах вікон малює квіти, а декотрі зовсім завішує своїми білими фіранками. З різних сторін віруючі сходяться на з'їзд. Декотрі прибули ще звечора, пройшовши довгу дорогу. Декому прийшлося покрити 50-100 кілометрів...

З'їзд відбувається в звичайній хаті. Брати заповіли зібрання на 9-ту годину ранку, покликавшися на Дії 3: 1. Приміщення переповнене побожними людьми. Воно не вміщує всіх гостей. Не зважаючи на сніг і холод, декотрі стоять надворі під вікнами й слухають Слово Боже. Хто з проповідників не прийшов передчасно, то з великим зусиллям прийшлося втискатися в середину.

За звичайним столом на стільці зайняли місце старші брати. Присутні в хаті стиснено стоять, щоб більше людей змістилося. Присутні чоловіки й жінки, молодь і підростки, проповідники й члени церкви, що колись давно прийняли хрещення. Але багато й тих, що вперше прийшли, щоб послухати проповідь Євангелії.

З'їздом проводить всіма поважаний, а Богом захований, бр. К., якого безбожна влада за віру в Бога десятки років карала примусовою роботою. Але дивними дорогами Господь його зберіг при житті, щоб ми сьогодні могли побачитись і разом Богові поклонитися в дусі та правді. Сам він середнього росту, кремезної будови, але дуже виснажений, худий. На його блідому обличчі виразно відбилися пережиті тяжкі страждання. Спокійні очі свідчать про добру вдачу, розум і витривалість. Убраний він дуже бідно, як і інші.

О годині дев'ятій — відкриття з'їзду. Брат К. дуже широко теплим словом привітав присутніх, з радістю висловив подяку далеким гостям за їхнє прибуття, возвеличив Господа за всі Його добродійства та за нагоду мати цей з'їзд.

В приміщенні залинуала глибокого змісту християнська пісня. Брат К. побожно перечитав

декілька віршів з Євангелії й закликав до молитви. Багатьох гаряче молилися.

Перша частина з'їзду мала привітально-євангелізаційний характер. Брати й сестри, що прибули з різних місць, висловлювали свою радість, складали добре побажання з'їздові та передавали привіти від тих, що на з'їзд прибути не могли. Всі були дуже раді вислухати й від нас привіти, що іх принесли від віруючих з Західної України. На цьому ранішньому зібранні кількох братів сказали духовно збудовуючі проповіді. Разом проспівали багато духовних пісень. Хоч в хаті було тісно, але в серцях панувала воля, відчувалась присутність нашого Господа.

О 12-ій годині була оголошена обідова перерва. Але ніхто не спішив виходити з хати. Бажали залишатися й далі слухати проповідь Євангелії. Хтось з зібраних промовив: "Ми вже довгі літа не чули Слова Божого. Читайте нам іще. Ми готові не їсти, а слухати проповідь про Христа та про спасіння".

Це бажання нас зворушило. Ми свідки духовного голоду, що його переживає наш народ. Ми бачимо, що холодний матеріалізм неспроможний нагріти душу людини, задоволити її внутрішні потреби й дати справжнє щастя. Людина потребує Бога...

Все ж таки прийшлося людям звільнити приміщення на деякий час, щоб поставити столи до обіду, за котрими, з браку місця, змогла засісти тільки мала частина гостей. Хоч столи були накриті бідно потравами, але всі ми були багаті духовно, мали обід братньої любові. При столах розмовляли, знайомились. Дехто просив поради, зверталися в різними біблійними питаннями...

І знову переповнена хата. На по полуденному зібранні урочисто відбулося рукоположення брата А., якому з'їзд доручив обслуговувати віруючих в даній окрузі. Брат з радістю прийняв на себе це велике зобов'язання, щоб при Божій по-

мочі служити своїм ближнім. З нагоди рукополо-
ження кількох братів читали з Євангелії відповід-
не слово та дали важливі поради й вказівки для
робітників на Божій ниві. Приявні були дуже сві-
домі, що “жниво справді велике, та робітників
мало”. В горливих молитвах благали Господа,
“щоб на жниво Своє Він робітників вислав”. Зга-
дали й тих самовідданіх робітників, що в мину-
лому працювали на Божій ниві, та за іхню віру
безбожна влада їх вивезла на каторгу, де бага-
тьох замучила. У присутніх на очах видні сльо-
зи...

Зібрання продовжувалося до самого вечора.
Години видалися хвилинами. Ніхто не відчував
утоми. Всі піднесені на дусі, байдорі. Боже Слово,
як той цілющий лік, зміцняло душі, давало поті-
щення, заохоту. Воно перев'язувало рани серця.
До всіх бо Сам Бог промовляв через Його Слово.

Проводячий оголошує перерву для вечері.
Присутні просять, щоб продовжувати зібрання.
Вони заявляють, що час дуже скоро проминає,
день короткий, а тому потрібно гостей використати
якнайкраще, бо вони узавтра підуть в даль-
шу подорож. А хто голодний, то може собі вийти
ї щось перекусити.

Нам було дуже приємно почути цю заяву, по-
бачити велику спрагу слухати Слово Боже. І ми
погодилися продовжувати зібрання, сидіти біля
Христових ніг, як Марія колись сиділа, і слухати
Його життедайну науку.

Беручи під увагу присутність молоді, оголо-
сили духовно-літературну частину з'їзду, на що
всі радо погодилися. Як для з'їзду, так і для літе-
ратурної частини неможливо було зробити зааран-
ження обдуманої програми. Вона сама складалася під
час перебігу зібрань. У всьому ж був порядок і
гармонія. І на цьому зібранні в неписаній програ-
мі в головному взяла уділ квітуча молодь, а стар-
ші її підтримували. Декламували змістовні вірші,
співали багаті духовні пісні, розказували за-

хоплюючі оповідання, свідчили душу зворушуючі
навернення до Христа, читали Слово Боже, а де-
хто напам'ять розповідали цілі розділи з Біблії
(Коли безбожники забирали від віруючих Слово
Боже, то вони тоді дбали вивчати з Євангелії цілі
розділи, що потім сталось для них великим благо-
словенням).

Різноманітна програма захоплювала присут-
ніх. Її небуденний зміст полонив серця. Відчувався
високо піднесений дух справжньої християнської
радості. Проминули безглузді гонення на вірую-
чих. Прийшла воля. Після довгих років духовного
голоду на Боже Слово, сьогодні надмір духовно-
го хліба. Після заборони віруючим збиратися, мо-
литися, тепер лунає вільний спів громади послі-
довників Христа. Кількох братів надхненно ска-
зали короткі, але глибокі змістом проповіді. Тé-
мою з'їзду було: “Спасіння в Христі Ісусі, воскресіння й вічне життя”. Ці правди підкореслювали
промовці й на закінчення з'їзду.

Час непомітно проминав. Зібрання, що розпо-
чалося в годині дев'ятій вранці й продовжувалося
до півночі, нікому не видалося довгим. Неписана
програма не вичерпалась. Присутні, проходячи
тернистим шляхом переслідування за віру, дізнали
Божої охорони, Його проводу і сили. І кожен хотів
бі розповісти про Божу вірність та Його доб-
родійства. Але для цього і дня замало й тижня
не вистачило б. О годині 12-ї ночі закінчили
з'їзд гарячими молитвами подяки Господеві. Ба-
гатьох взяли уділ в молитвах. На прощання за-
співали улюблену місцеву пісню, яка родилася під
час утиску та переслідування:

В долині я темній, сумній,
Де гріховний панує туман;
В рідний край переходитжу по ній,
По кривавих слідах християн.

Припісів:

В рідний край, неземний,
Де нема зла й не ллється вже кров;

Я іду, і прийду,
Де панує відвічна любов...

(Подано за новою коректую)

Прощаємось і розходимось. Хтось вроноисто повторив слова апостола Петра: "Господи, добрі нам бути отут!"

Після З'їзду. Після надзвичайного дня, який від початку і до самого кінця був вщерть виповнений Божим благословінням, коротка ніч дуже швидко проминула. Під враженням з'їзду точилися розмови майже до самого ранку. Зустріч з переслідуваною церквою, дотик до її страждання, до її незломної віри в Боже Слово, до її широї любові до Христа, захоплює серце, а краса величі її духа полонить душу.

Настав новий день, який приніс для нас нові завдання, нову працю. Місцеві віруючі, захоплені нашими відвідинами, благають нас, щоб ми залишилися у них на довший час, хоч би навіть і до весни. Брати й сестри, що прибули на з'їзд з дальших місць, просять піти з ними, щоб і в інших селах та містечках проповідувати Євангелію. Ми з великою радістю хотіли б всюди піти, куди просять, бажали б усіх задоволити, скрізь благовістити про любов нашого Господа, але, на превеликий жаль, нас не багато, щоб поповнити потребу. Радимось, як найкраще використати час і нагоду для поширення Божого Царства поміж людьми. Ділимося на чотири групи та йдемо в чотири різні напрямки, заздалегідь назначивши вибрані місця, звідки потім будемо вертатися додому. Місцеві віруючі нас проводять далеко за село, прощаються й вертаються додому. Декотрі з них ідуть з нами в наступне село, щоб і там провести час на зібраннях... Я радий, що зо мною є брат Г.

І знову наша дорога стелиться засніженими полями. Вона довга, нев'іджена, порожня. Хоч би хто на сміх проїхав нею. Ніхто тут з людей не має ані коней, ані саней. Тільки час від часу одні

ворони зриваються з дороги й своїм вразливим кряканням будять мертву тишу розлогих полів, що спочивають під грубою ковдрою холодного снігу. Мороз дошкально печене в обличчя, морозить чоботи, скрипить під ногами. Йдемо й розмовляємо з місцевими віруючими, які розповідають про їхню пройдену тернисту дорогу, про пережиті страждання за віру та про велику Божу вірність, якої вони так багато дізнали на життєвій дорозі. В розмовах час дуже скоро проминає, і ми проходимо свою дорогу.

Ось перед нами розгорнулася занесена снігом долина, в якій спочиває старе село С. Здалека не видно в ньому жодного признаку життя. Воно, ніби в казці, спить собі, завіяне грубими валами снігу. Тільки де-не-де легенький дим лініво виходить з коминів і поволі підіймається вгору, зраджуючи, що таки в селі живуть люди і в холодну зиму дають собі якось раду.

Поволі спускаємось з горбка. Праворуч від дороги стирчить зо снігу багато загострених палів з прикріпленими на них дерев'яними п'ятикутними зірками. Хтось з групи пояснює, що це кладовище, на якому поховано чимало безбожників. А їх ховають, як худобу, без надії, над ними не моляться, не читають Євангелії, лише ставлять на могилі зірки. Таких могилок я ніколи не бачив.

Ми вже в селі. Заходимо до хати брата Х. Знайомимось, роздягаємось, відпочиваємо. Господиня гостинно ставиться до нас і дає щось перекусити. В хаті оживлення. Гомонить розмова. Всі раді нашим прибутиям.

Увечері в хаті відбувається зібрання. Прийшло чимало людей. Вони з увагою слухають проповідь Євангелії. Після зібрання відбувається розмова. Люди з дива не виходять, що дочекалися такої великої зміни, що можуть вільно слухати проповідь Слова Божого. Бож не так давно безбожники відбирали від них Євангелій й палили їх. А тепер ось під час війни вони без страху мо-

жуть слухати Євангелію. Вони не тільки раді чути проповідь, але вони раді бачити нас, своїх людей з іншого світу. Вони так багато чули про те, як то ми в Польщі бідували, не мали хліба, були пе-реслідувані. А тепер вони побачили, що це не так, бо ми одягнені, щасливі та здорові. І вони ще раз переконалися, що вся пропаганда, якою їх довгі роки кормили — це неправда.

Зав'язується довга розмова з присутнім со-вєтським "академіком", як він себе називав. Він утік з німецького полону і тепер переховувався в селі від німців, зокрема між віруючими, між яки-ми він себе найкраще почував. Він перед нами ні-би із старого мішка почав викидати давно заяло-жені вислови атеїстів, що Бога нема, що всесвіт створила сама природа, що еволюція котрійсь мавпі відкрутила хвоста, з якої й постала лю-дина тощо. На підставі Божого Слова ми довели йому цього вечора про те, що "безумний гово-рить у серці своїм: "Нема Бога!" Зіпсувались вони і обидливий чинять учинок, нема доброочинця!"

Оточ, щоб не бачити в створенні, що нас ото-чує, всемогутньою руки Творця, щоб не спостеріга-ти премудрости Бога, Який тримає всесвіт і ке-рує ним, щоб не бачити Божої любові до люди-ни, яку Він виявив у Христовій жертві на Голго-фі, щоб отак заперечувати Його існування тільки через те, що впавша людина Його не знає і не хоче знати — треба бути дійсно нерозумним.

Коли ж ми торкнулися "магічної еволюції", то він неспроможний був дати належної відповіді навіть на звичайне логічне питання: Що еволюція першим створила, чи яйце, чи курку, чи півня, чи всі троє разом? Наша розмова закінчилася читан-ням Божого Слова. В нічній тиші бриніли слова мудрости й здорового розуму: "На початку Бог створив небо та землю..., риби..., пташину..., худо-бу... І Бог на Свій образ людину створив..." "Гос-подня земля, і все, що на ній, вселенна й мешкан-ці її".

ДІЯ АНТИХРИСТА

"Не визнають Ісуса Христа..., то обманець та антихрист" — 2 Іvana 7.

Побожні люди нам розповідали про те, як безбожники тут у них діяли супроти релігії та проти віруючих людей. Вони свого часу мали спеціальні "будки" з написами: "Антирелігійна бригада", "Релігія — це дурман" тощо. Ті будки були обвішані різними карикатурами з Господа Ісуса Христа та Його розп'яття на Голгофі. Це було зроблене з жовчевим смаком звироднілих циніків. До тієї антихристової брудної роботи влада вербувала в "бригади" розпусних дівчат та хлопців, п'яниць та звихнених морально людей. Вони ходили напівголі й носили написи: "Геть сором!" Безбожники-агітатори залякаючи проводили реєстрацію селян, допитуючи про їхню віру в Бога. Дехто зо страху, щоб не бути вивезеним на Сибір, з глибоким болем проти свого сумлін-ня писалися безвірниками. Прізвища ж віруючих записувалися в окрему книгу, а потім їх жорстоко переслідували за їхню віру в Бога. Декотрі з ві-руючих кидали свої хати й втікали, кому куди вдалося.

Другого дня лишаємо віруючих, тепло зо всіма прощаємося і йдемо до іншого села, копаю-чись глибоким снігом.

Церква — клуб п'яниць. Наша перша місійна подорож на території Східної України, що благо-словено була розгорнулася зараз же після фрон-ту, добігала до кінця. Ми вже плятнували верта-тися додому. Останніх кілька зібрань ми прове-ли в гарному селі Т. Тут ми застали дуже горливу групу віруючих, яка щойно зорганізувалася, бо безбожники повтікали, а німці поки що не забороняли віруючим збиратися на Богослужіння. Ві-руючі дуже раді, що після довгих років переслі-дування, ув'язнення, засилання та знищання над ними, тепер прийшла воля. Хоч і воєнна завірюха

дуже боляче відбилася на всіх, хоча вони не довіряють німцям, бачачи їхню лютість, але тимчасом фронт пішов далеко на схід, віруючі можуть без страху збиратися, поклонятися Богові й на весь голос возвеличувати свого Спасителя співом.

На вечір скликаємо зібрання в клубі, що перебудований з православної церкви. Хоч і тиснув мороз, і приміщення клубу не отоплювалося, людей же прийшло дуже багато, приміщення переповнилося. Люди голодні духовної поживи, прийшли послухати проповідь Євангелій. Декого, можливо, привела цікавість подивитися, як то воно буде виглядати, що безбожники з церкви зробили кідоба для піянисти й танців, а тут ось прийшли проповідники Євангелій і хочуть з нечистого клубу знову зробити церкву.

Не забуду ніколи того надзвичайного вечора на зібранні в клубі. Господь послав велике натхнення. Проповідь Євангелій з діючою силою впливала на присутніх. Поміж зібраними відчуvalася невидима присутність Христа. Пригоди самого будинку-клубу робили свій вплив на людей. Самий бо факт без слів промовляв, як безбожники зо святого місця потрапляють зробити місце сатанинського зборища, і як віруючі нечисте місце обертають в Божий храм.

Декілька вечорів ми проводили зібрання в неогріваному клубі. Кожен раз приміщення було пеповнене слухачами. Люди прагнули Божого Слова, прощення гріхів, радости й спокою для своїх душ. Декотрі навернулися до Бога, прийняли Ісуса Христа за свого Спасителя.

Після кожного зібрання в холодному приміщенні проходили оживлені розмови. Присутні мали багато різних питань про релігію та про дорогу спасіння. Ми відповідали на ті питання згідно Христової науки. Нас дуже цікавило, хто то наважився з церкви будувати клуба. І на превеликий жаль, ми довідалися, що це зробили не чорношкіри мурини з Африки, не китайці з Азії, не араби

і турки розвалили їхню церкву, а зруйнували її ті парафіяни, що були немовлятами похрищені в ній.

І в хрещенні немовлят, без християнського виховання, лежить упадок і розвал православної церкви. Коли прийшла спроба, вона не витримала. Бож, поминаючи Христові накази, науку Нового Заповіту, де недвозначно говориться: "Навчіть... Хто увірує й охриститься, буде спасений", та що хрещення є: "Обітниця Богові доброго сумління", православна церква знівечила правду про хрещення. Вона усунула з нього саме головне, що кандидатові до хрещення потрібне: "навчити", "вірувати" в Євангелію і аж тоді його можна допустити до хрещення. Православний же священик, наперекір Христовій науці, бере немовлятко, яке зовсім неспроможне, ані навчитися Божої правди, ані вірувати в Євангелію, ані складати Богові обітницю, й насильно звершає над ним акт хрещення. А при тому, ніби глупуючи з евангельської науки, звертається до немовляти й питає його, чи воно відрікається від сатани, і чи обіцяє служити Христові. Немовля нічого не розуміє, воно мовчить. Але "куми" за нього відповідають: "Відрікаюсь!" та "Обіцяю!" І після такого хрещення, немовля записується до метричної книги, як християнин. Ось де трагедія церкви!

І коли прийшла нагода безбожникам зарепетувати, що "Бога нема", тоді її номінальні християни їм підтакували. І оті похрищені немовлята, а пізніше — дорослі безбожники, свою церкву розвалили і з її матеріялу побудували клуба для піянисти, танців і розпусти. Коли б церква була трималася Христової науки, а не людських переказів, то в ній ніколи не закишили б безбожники.

Вертаємось додому. З села Т. ми вирішили вертатися додому. Довга бо подорож, що ми її зробили пішки, недоспані ночі, нестача їжі та докучливі морози нас дуже втомили. Також і до-

машні справи кликали нас вертатися. І як ми були напочатку розійшлися в різні сторони по двох, то так і по двох верталися додому.

Недалеко с. Т. пробігала запізниця, що тепер виключно була на послугах війська. Та все ж таки ми з братом К. М. раненько пішли на станцію, щоб якось поїхати додому. Довідалися, що потяги на цій станції не стають, хіба що треба буде їм набрати води. І не дуже довго довелося нам чекати. Прийшов тягаровий потяг, що мав причеплених два пасажирських вагони першої клясі. Машиніст дозволив нам сісти до одного з них. Обидва вони були порожні. На підлозі вагону грубо настелено пахучого сіна, і ми відчули себе там, ніби в клуні. Вікна позаморожувані і крізь них нічого не видно. Вагон неogrіваний, а мороз не жартував, тиснув дуже дошкульно. Ми рушили в дорогу.

Потяг дуже часто зупинявся, щоб розігріти-ся й набрати пари, а потім рушав, чміхав, котився то знову ставав. І отак ми майже ввесь день, цілу ніч і наступний день провели в холодному вагоні без їжі, без води. Також ми домовилися з братом К. М., щоб уважати один за одним, бо в таких випадках легко замерзнути. Після довгого тупотіння чобітими по підлозі, бр. К. М. ліг на м'якому сидінні й накрився своїм кожухом, якого рукави звисали над сіном. Мені ж дошкульно мерзли ноги. Я скинув чоботи, сів навпроти бр. М., повстромлював свої ноги в рукави його кожуха і так собі грівся. Дуже поволі проминала ніч в темному та холодному вагоні. Згадували ми місця та людей, яких відвідали, дякуючи Господеві за Його провід і всі благословіння. Мали також доволі часу пригадати собі людей, що в минулому позамерзали зимою, а зокрема тих, що напивалися горілочки, щоб розігрітися та не замерзнути. Всю ніч ми перепитували один одного й ніч давали собі заснути. А сон нас дуже морив.

Десь по півночі наш поїзд вкотився на вуз-

лову станцію З. Тут він затримався на довший час. Ми мерзли, але ніякого порятунку не було. З вагону не виходили, бо ж воєнний час, і вночі заборонено ходити, а тимбільш небезпечно на терені залізниці. Не так далеко від станції в цьому місці живуть знайомі віруючі, але ми не можемо піти до них і погрітися. Війна має свої закони, потрібно їм коритися. Ми дуже раді, що ніхто нас тут не турбує. Сидимо і з нетерпінням очікуємо ранку, який так довго не приходить. Ми продовжували відважно боротися з морозом. Тихщем витупували ногами, вимахували руками, робили різni спортивні вправи, аби тільки не піддатися морозові. Потім знову бр. М. ліг собі на сидіння, накрився своїм кожухом, а я грів свої ноги в його рукавах.

Ралтом клацнув замок у дверях вагону й вони несподівано відчинились. Перед нами виріс здоровінний німець з ліхтарнею в руці. Світло боязко розійшлося по холодному вагоні. Непроханий гість змірив нас своїм проникливим зором і здивовано дивився на мої ноги, що спочивали в рукавах моого сусіда. Він зажадав документів. Брат М. спокійно лежав, ніби спав. Я ж, звільнивши ноги з рукавів, розпочав поволі шукати по моїх кишеннях, аби виграти час. Бож, справді, належних документів ми не мали при собі. Німцеві напевно надокучило чекати на ті папери, а може й мороз йому допікав, бо щось злісно зашварготав, гrimнув дверима і пішов собі від нас, зникаючи в темряві ночі. Власне, того нам і треба було. І до нас він вже не вертався.

Нарешті прийшов світлий ранок, якого ми терпеливо чекали. Стукнули вагони і наш поїзд покотився по холодних рейках. Він знову часто ставав, розгрівався, рушав і котився вперед. Наша подорож добігала до свого кінця. На вікнах вагону намерз грубий лід, який старанно продмухуємо, щоб побачити, де ми є. Поїзд зупинився на стан-

ції Д. За декілька годин ми вже були вдома, в теплій хаті, де рідні нас щиро вітали.

В неділю на зібранні ми з радістю розповіли віруючим про всі Божі благословіння, що ми їх отримали в місійній подорожі. Також передали сердечні привітання від наших братів і сестер, одних славних лицарів віри, що вони боряться однодушно за віру євангельську (Філ. 1: 27).

**

ЧАСТИНА ДРУГА

Дім — Добра Пристань. Для поширення духовної праці на новому полі, Господь ужив декількох діяльних робітників, щоб в надзвичайних обставинах використати час для великого діла. Зокрема дуже багато прислужилися в цій праці брати В. Гусарук, С. Нищик, З. Речун-Панько та інші, яких Господь покликав і ужив для поширення Євангелії спасіння.

Місійний дім в Рівному, що стояв на вулиці Розбитій, був Доброю Пристанню під час воєнної бурі. Тут був утворений осередок духовної праці, який організовано діяв на всю Правобережну Україну, слухняно виповнюючи Христового наказа: “Ідіть... Євангелію проповідуйте!” В цьому домі проходили тижні молитви за спасіння гинучих у гріах людів. Звідси молитовно скерувалися проповідники Христової Євангелії на пополовілі лані Божої ниви. Звідси виходила матеріальна поміч для бідних, а зокрема для вдів і сиріт, що їхніх чоловіків та батьків безбожники замучили за віру в Бога. Тут знаходилося єдине джерело Божого Слова та іншої духовної літератури для всього Сходу, де пекуча спрага томила мільйони людей, щоб почути Євангелію. Звідси ми винесли й вивезли багато тон Біблій та Євангелій. Рознесли ми на своїх плечах усюди, куди тільки можна

було доїхати чи дійти, і по селях, по містах Правобережжя, а в декотрих місцях навіть сягали й Лівобережжя. Інколи доводилося пішки проходити довгі кілометри, двигаючи пачки дорогоцінного скарбу, що мали по 50-60 кілограмів. Хоч і подорожі нас дошкульно втомлювали, але ми не занепадали духом. Ми раділи, що хоч частинно могли в декотрих місцях задоволити духовний голод нашого обкраденого народу, хоча в порівнянні з потребою, це була краплина в морі. Ясна свідомість, що робимо добре діло, додавала нам сили й витривалості та зміцнювала наші руки до дальшої праці.

Місійний дім також для працівників був привітним домом відпочинку, коли верталися до нього після довгих та невигідних подорожей. Чистота дому, порядок, свіжа постіль, спокій, здорова духовна атмосфера, добра їжа — все це було справжньою доброю пристанню...

Господня праця дуже могутньо розвивалася. Правобережжя охопило святе полум'я духовного пробудження. Там, де довгі десятиліття холод безбожництва морозив людські душі, тепер ясно світило й гріло тепло Божої благодаті, повіяла весна Господньої любові. Грубий лід холодної зневіри зникав. Святе зерно Божого Слова, упавши на м'який ґрунт людських сердець, росло й приносило добре плоди спасіння. Люди численно наверталися до Христа й знаходили мету життя...

Бачивши своїми власними очима ту велику духовну потребу нашого народу, ми не могли байдуже сидіти, щоб не понести йому потрібну допомогу, потішення Євангелії, щоб знову не йти та не проповідувати Слово Боже. Здавалося, коли б ми прогаяли таку велику нагоду й занедбали свій святий обов'язок щодо наших близких, та сталися мовчазними, то “каміння кричало” тоді.

I, надхнені згори, ми знову, лишаючи місійний дім, іхали в небезпечну подорож, де з вели-

ким завзяттям продовжували працювати на Божій ниві. Боже об'явлення Його всеспасаючої благодаті та видіння духовного відродження нашого народу, ясними зорями світили для нас і сповняли серця життєрадісною надією...

Євангельсько-Баптистський З'їзд двох округ.
Після короткої перерви ми знову пішли в місійну подорож на Схід. Знову переборуємо різні труднощі, веземо великі пачки "духовного хліба" для голодних душ.

Прибули ми до міста Ш., де затрималися в домі гостинної родини Я. Тут ми застали горливого в Божому ділі брата Ю. Ш., який очікував нашого приїзду. З ним ми йдемо до його села Б., де зарання визначений з'їзд віруючих з двох округ, що ми їх раніше були відвідали. В селі нас чекала група братів і сестер у Христі. Їхні бажання здійснилися. Переживаємо велику радість зустрічі. Вітаємося, молимось та дякуємо Господеві за Його охорону та благословенну зустріч з Його народом на новому місці. В серцях віруючих палає перша любов до Бога, до братів, до Господньої праці. На очах блищає слізози радости.

Дружину брата Ш. застаемо за ткацьким варстватом з човником у руці. Працьовита українська жінка, яка в різних обставинах життя дбає про свою родину, як ота біблійна жінка, що записана в Прип. 31: 10-31. Така дбайлива і працьовита жінка гідна великої пошани та похвали. Вона часу дармо не тратить. Ось старанно виробляє полотно чи рушники, весело вистукує в такт лядою. Побачивши нас, вона човника поклада на основу й радо нас привітала в своїй хаті. В цьому домі ми затрималися через ввесь час нашого перебування в їхньому селі, де відвідували християнську любов, доброзичливість і почували себе, як у дома.

Чутка про наше прибуття близькавкою рознеслася по селі. Поприходили люди побачити нас, гостей з Західної України, що відвідали їхнє се-

ло. Здивовано нас оглядають, бо такі відвідини у них не бували в минулому, щоб хтось прийшов до села та ще й з Євангелією в руках. Дуже широко нас вітають, розпитують. Декому трудно сприйняти дійсність, що вони вільні люди, що можуть безкарно висловити свою думку, говорити про віру в Бога і слухати науку Євангелії. Декотрі люди подібні до того коня, що довший час перевував в залізному путі, а коли його розкували, то він і далі продовжував скакати, ніби спутаний.

В хаті йде оживлена розмова. Кожен прагне висловити свою думку, розповісти про те, що лежить йому на серці, що його душа несе. Постають питання про віру в Бога, про релігію. Читаємо Боже Слово і звертаємо увагу на Ісуса Христа, Спасителя світу. Слово Боже, як той огонь, палить солому безбожництва, як молот, розбиває твердині "всякого винесення", що підіймається проти пізнання Бога". Воно, Боже світло, що розгорнить всяку темряву. У присутніх добрий настрій. Молимося й дякуємо Господеві за Його любов до нас, за світло правди, за зустріч.

Бр. Р. Тростянчук пропонує співанку. Віруючі та всі охочі гуртується до співу. Готовуються, щоб на з'їзді вже хором заспівати. Хату сповнюють звуки справжньої радості. Смуток і журба розвіялися, зникли. У співах вільної душі бринить хвала Тому, Хто нас полюбив і життя Своє поклав для того, щоб нас спасти й дати нам вічне життя.

Прийшла благословенна неділя — день Євангельсько-Баптистського З'їзду в селі Б. Християнських з'їздів тут не бувало довгі десятки років, бо безбожна влада забороняла віруючим усіякі сходини, рахуючи всякий релігійний прояв антидержавною діяльністю. А тепер у воєнний час не стало тих, що забороняли волю сумління, а німці, які окупували Україну, покищо нікому не забороняли відбувати свої Богослуження. Вони були зайняті воєнними діями, а тому не втручалися в релігійні справи місцевого населення. І в цих над-

звичайних обставинах віруючі дякували Богові за волю, що можуть без страху й переслідування зійтися разом на свій християнський з'їзд.

З різних місць прибуло багато людей. Де-котрі з них зробили довгу подорож, бож пройшли вони пішки десятки й сотні кілометрів. Нема бу тут жодного транспорту. Треба своїми власними ногами проходити простори. Хоч і воєнний час дошкульно відчули люди, але світанок волі, що засяяв понад хмарами, осяяв волелюбний народ, окрилив новою надією...

Прийшли на з'їзд віруючі, бож вони довгі роки в неволі безбожної влади тужили за християнською спільністю, за зібранням, за волею, чого були позбавлені. З собою вони подбали привезти прихильників Христової Євангелії, які шукали правди та внутрішнього спокою. Також по-приходили декотрі з цікавості, щоб побачити віруючих, послухати їхнього співу та їхніх промов. Не бракувало на з'їзді і тих, що вороже ставилися до Євангелії та всякого прояву правди й любові, що носило релігійний характер. Але обставини позамикали їм роти і скували їхні беззаконні руки. Вони безвладні сиділи на зібраннях з лукавою метою. Злість викривлювала їхні обличчя. Вони кипіли лютістю до всього святого, чистого й чесного, але безсилі злочин чинити. Вони зовсім не мали влади заборонити зібрання, пов'язати людей та за їхню віру в Бога вкинути до в'язниці, повивозити на каторгу. Їхні обличчя показували, як зло докраю понівечило їхні душі, відібрало від них людяність. Христова ж любов, яка могутньо спасла розбійника на Голгофі, лунала й для них та кликала до покаяння...

З'їзд відбувався в місцевій школі. Ранішнє духовно будуюче зібрання проходить у великій залі, яка не може вмістити всіх людей. Багатьом приходиться стояти надворі й з-пода вікон та дверей слухати проповідь Євангелії. Ранішнім богослуженням, а також і цілим з'їздом проводять

місцеві брати, а ми, як гості, їм помагаємо порадою та різними вказівками. З вільних грудей Божого народу полилися гарячі молитви подяки, хвали й возвеличування Господа. Залунали співи глибокозмістовних християнських пісень. Служили ми з бр. Р. Тростянчуком Словом Божим, а також в служінні взяли уділ місцеві брати. Як земля в посуху приймає дощ, так слухачі сприймають проповідь Євангелії в свої спрагнені серця. Відчувається присутність і діяння Святого Духа. У багатьох на очах блищає слізи радості, як роса весною променіє на білих пелюстках вишень, зустрічаючи після ночі соняшне проміння. З Євангелії промовляє голос Спасителя, Хто є світлом для світу. Він ласково кликає: "Прийдіть до мене, всі струджені та обтяжені, — і Я вас заспокою!"...

По півдні відбулися наради старших братів, на котрих розглянули велику потребу в духовних робітниках в даній окрузі. Декотрим братам, що Господь уже кликав їх до Своєї праці, з'їзд молитовно доручив Божу роботу на місцях. Особливо просили Господа, щоб Він послав робітників на пополовілу ниву людських душ. На цих нарадах також обговорили й полагодили декілька справ, що торкалися порядку церковного життя та співпраці місцевих братів.

Бачачи велику потребу духовної праці поміж молоддю та дітьми, ми помогли започаткувати тут в селі Гурток Молоді й Недільну Школу. Молодь сильна орати цілинні землі, нищити різні будяки, кропиву та терен згубного безбожництва, а на добру землю сіяти життєдайне Слово Боже.

Вечірнє зібрання присвятили молоді. Пройшла різноманітна програма, в якій молодь взяла активний увід. Вона возвеличувала Господа душу захоплюючим співом, деклямаціями християнської поезії, ширим свідченням про спасіння в Христі Ісусі. Отримавши волю духа, вона на крилах віри могутньо підносилася в царство свободи,

дізнаючи насолоди повновартісного життя з Христом. Декілька душ молоді того вечора віддалися Богові й прилюдно в слізах радости дякували Йому за прощення гріхів. Видно було, як при світлі Божої правди розвіався морок безбожного дурману, як ранній туман розвівається при сході сонця. Як приемно бути свідком навернення молоді до Бога! Як радісно бачити могутньо діючу силу Божої Євангелії на спасіння кожному, хто вірує!

Вечір проходив дуже скоро, але ніхто не звертав уваги на час. Божа любов захоплювала серця й сповняла їх великою радістю. Дотик небесної благодаті грів душі й час зникав в безмежних просторах вічності. Зібрання закінчилось досить пізно, але присутні не хотіли розходитися. У них багато питань про нову дорогу спасіння за Христом, про життя віруючих у вільному світі та багато інших.

Так добіг з'їзд до свого кінця. Присутні отримали від Господа духовне зміцнення, благословення братньої спільноти та велику радість Божого спасіння. З глибоким спокоєм розходилися на відпочинок, дякуючи Богові за Його добродійства.

Тієї ночі сон від мене утік. Роздумував про перебіг минулого дня, про Боже милосердя, любов та про чудо спасіння впавшої людини... Також тієї ночі ми з братом Р. Т. виймали устюки з уст, що під час вечері понаганяли в язик, поза зуби й скрізь по цілому роті. Цієї роботи ми не закінчили за одну ніч. Ця неприємна праця продовжувалася декілька днів. Тут населення голодувало. Звичайний хліб заміщали просяним, кукурудзяним, а в кращому випадку — ячним. А цей останній, що ми мали на вечерю, був з "усами" помелений, і на нашу долю припало багато устюків, що їх жорна не розмололи добре. Взагалі тут до жмені муки додавали якогось зілля, поточених буряків, щоб вийшло більше хліба. На

цей раз ми були дуже раді, що не прийшлося звертатися за поміччю до лікаря.

Дуже гірка доля припала нашим людям. Вони мусять дуже тяжко працювати на своїй власній родючій землі, а їхній хліб чужинці поїдають. Самі ж на рідному своому полі колосочки по стерні збирали й збирають, а щоб більше муки було, то з устюками мелять. І часто в минулому бувало ще й таке, що хтось на власному своєму полі (що його колгоспом назвали) на стерні відважився колосся збирати, то за та-кий "великий злочин" влада аж на два роки за-силала на каторгу...

В історичному місті Заславі серця відкриті для Євангелії. В місійних подорожах ми дбали якнайкраще використати час, якнайбільше відвідати людей, якнайліпше передати їм Слово Боже. Не звертали ми уваги на тяжкі обставини, на погоду, на невигоди. І дні й ночі проводили в подорожах, щоб досягнути людей і передати їм Христову Євангелію. І от знову ми в подорожі...

Темна ніч старанно покрила землю. Ніде не видно світла в убогих селянських хатах. Наш поїзд монотонно вистукує колесами, прорізує темряву ночі й біжить утвореною дорогою до своєї мети. Ми ж уперше на цій незнаній нам дорозі, ідемо в незнаній місця до незнаних нам людей. Та Божа обітниця: "Буду з тобою, — не залишу тебе й не покину тебе. Будь сильний та відважний!" — ясною зіркою світить перед темноюночі. Сидимо на твердій лавці вагону з братом Р. Т. і разом собі розважаємо про нашу місійну подорож. В серці горить християнська любов до народу й палає солодке бажання свідчити всім про Христову любов, про дорогу Божого спасіння, щоб могли отримати повновартісне життя в Христі Ісусі. Бож Він прийшов на землю, щоб відшукати загублених людей і спасти їх від їхніх гріхів. Також у серцях плекаємо тиху надію, що

відшукаємо й зустрінемо дорогих у Христі братів і сестер, котрих досі не зустрічали. Брат Р. Т. зроду-віку журливої вдачі. Він дуже турбується, де ми цієї ночі будемо ночувати, бо місцевість чужа й не маємо знайомих. Стараюсь потішити його, що наш добрий Господь зарання приготував для нас потрібний нічліг, але ми мусимо терпеливо чекати й відшукати його в свій час.

Десь біля півночі наш поїзд вкочується на стареньку станцію З. Висідаємо й входимо на вулицю та поволі за людьми йдемо в напрямку центру міста. Не спішими, бо не знаємо, де зможемо знайти притулок. Перед нами йде бідно вбрана жінка й в руках несе наладованого чимсь кошика. Нав'язуємо з нею розмову. Хоч ми маємо наші тяжкі пакунки з Бібліями та духовною літературою, але пропонуємо їй услугу — помогти нести кошика. Вона з вдячністю користає з нашої помочі. Представляємо себе, що ми проповідники Христової Євангелії, подорожуємо і всім людям звіщаємо Добру Новину Божого спасіння. Сумне обличчя жінки прояснилося. Довідавшись, що ми не маємо в місті знайомих, вона запрошує нас до свого дому наніч. В душі моллюся і дякую Богові за Його провід та опіку. Проходимо декілька слабо освічених вулиць. В місті панує тиші. Зупиняємося біля дверей невеликого дому. На порозі нас зустрічає сам господар, для котрого ми є великою несподіванкою. Його дружина нас представляє. Довідавшись, що ми є, радо нас запрошує до хати, де ми більше познайомилися. Пробудилися зо сну також їхні діти й з цікавістю до нас приглядаються. Хоч і година пізня, але ми далеко поза північ провели час в розмові. Вся родина з великим захопленням та відкритим серцем слухала життерадісну повість про Господа Ісуса Христа. Після корисної розмови та широї гостинності ми пішли на відпочинок. Господарі віддали нам свою кімнату з дуже вигідним ліжком. В північній тиші ми мо-

лилися й сердечно дякували Богові, що Він для нас приготовив такий добрій нічліг.

Після довгої подорожі ми дуже добре відпочили. На зміну ночі прийшов новий день. Ранок ми знову провели в розмові з гостинними господарями, які дуже цікавилися змістом Євангелії, спасінням. Їхні серця були широко відкриті для Христа.

Сьогодні ми маємо якось дістатися до недалекого сусіднього села, де б мала бути група віруючих, як нас поінформовано. Маючи трохи часу, ми погодилися написати листи додому, а також піти й оглянути старе історичне містечко, що в ньому ми затрималися. Заходимо на пошту за значками. Тут урядують німці. Побачивши нас у дверях, всі похоплювалися на ноги й поставали на струнко. На їхнє: "Гай Гітлер!" ми відповіли: "В гай Гітлер!" Бо ж віруючі люди покликані віддавати найвищу пошану і славу Богові, а не тиранам, як Гітлер, Сталін та ім подібні. Судячи по нашій одежі (ми були вбрані по-людському, не так, як тут вбиралися), вони нас, думаю, прийняли за якихось високих цивільних урядовців. Один з них, що мав якісь ознаки на грудях, службово запитався, чого ми бажаємо. Ми сказали, отримали поштові значки, вкинули до скриньки листи й пішли собі. Німці спокійно посідали на свої місця.

Оглядаємо місто. Воно робить жалюгідне враження своїм запустінням. Війна тут нічого не пошкодила, не зруйнувала. Стоять порослі мохом старезні будинки, що їх за давніх днів будували. Урядові будинки обдерти, брудні, занедбані. Видно, довгі роки ніхто тут містом не цікавився, щоб щось побудувати, справити та надати йому вигляду життя. Йдемо через старий міст. Праворуч на узгір'ї мовчазно стоять сірі мури великих забудовань. Це давній замок. Обходимо й розглядаємо старовинність, яка приковує очі до себе своїм минулим. Події давніх століть захоплю-

ють душу... Колись в цьому місті жили славні люди з високими християнськими чеснотами... Вони любили свій край, народ і дбали про його щасливу долю, добробут та освіту. Тут в давні часи за їхнім старанням переклали Біблію на нашу рідну мову, щоб дати людям світло Божої правди... Коли Євангелія була тут в пошані, тоді правдувалися нові будинки. А тепер — запустіння.

Хрищення згідно Євангелії. По полуздні лишаємо місто й пішки йдемо до сусіднього села. Дорога порожня. Ніхто тут не іде, бо нема чим іхати. Не видно й пішоходів. На полі нас застав болото. І поле розмокло також. Одежда на нас промокла до останньої нитки, взуття наповнилось водою. Одна тільки духовна література, яка добре запакована, осталася суха. Та ми байдорю йдемо вперед, місімо липке болото, змагаємо до назначеної мети. Готові ми всякі труднощі перебороти, перенести невигоди, аби тільки голодним душам занести Слово Боже, багатьох придбати для Христа. Дощ не перестає лити. Дорога вкрилася калюжами. Всюди болото, яке годі обмиснути.

Нарешті перед нами розгорнулося село В. Заходимо до першої хати й питаемося за віруючими. Їх тут знають і з приемністю нам показали, де вони живуть. Заходимо до хати брата П. Я. Взуття наше в болоті, а одяг мокрий і з нього течуть струмочки дошової води. Тут ми випрямляли одяг, обігрілися, відпочили. Не зважаючи на дощ, який не переставав лити, до хати брата П. Я. зібралося багато людей. Провели час у корисній розмові. В цьому селі ми затрималися на деякий час. Проводили зібрання в школі, на які кожен раз збиралося багато людей. Після кожного зібрання проходили довгі розмови з зацікавленими Писанням. Господь рясно поблагословив

проповідь Євангелії і на цьому місці. Боже Слово падало на добрий ґрунт людських сердець і принесло багатий плід. 13-го червня 1943 року відбулася небуденна врочистість хрещення за вченням Нового Заповіту Господа Ісуса Христа. 24 душі, що Господь спас їх від їхніх гріхів,увійшли до води й склали обітницю Богові. На березі лунали звуки пісні:

“О, дивний день, чудовий час,
Коли Христос у перший раз
Зо мною в заповіт вступив
І спокоем серце наділив”.

Виповнення Христового наказу сповняло охрищених по вірі великою радістю. Вони тішилися Божим спасінням, а їхню повну радість і ми розділяли... Слово Боже могутньо росло на цьому місці.

“Подичавіли без Церкви”. Продовжуємо нашу місійну подорож. Пішки проходимо широкі простори. Від села до села з нами йдуть місцеві віруючі, щоб провести нас, поговорити. Проходячи полями, порушуємо різні релігійні теми, відповідаємо на різні питання, співаемо псалми. Радісні, байдорю пригадуємо апостольські часи. Видаеться, що й ми сьогодні йдемо з Христом засіяними полями, як колись люди за Ним ходили, слухаємо його науки. Його ж любов полонить наші серця, захоплює душу.

Приходимо в село Т. Брат В. П. проводить нас до свого гостинного дому. Тут на ціле село тільки одна його родина є з явних віруючих. Хоч сьогодні буденний день і люди зайняті працею, то все ж таки ми йдемо до сільської управи та інформуємо, що бажаємо в селі провести Богослуження. Голова управи — розумна людина. Він нас радо прийняв, поговорив, розпитав нас про нашу віру, а тоді висловився:

“Дуже добре, що ви прийшли до нашого села. Робіть тут Богослуження, проповідуйте Єван-

гелю, бо вже люди подичавили без церкви. А я подбаю, щоб усіх про це повідомити й зібрати на вечір до школи..."

Увечорі велика зала переповнилася людьми. Щиро іх вітаємо й просто оголошуємо, що ми скликали зібрання для проповіді Христової Євангелії. Для багатьох це щось нове. Бо довгі роки тут займали різними зборами, але для Євангелії не було місця. Після короткого вступу залу- нав спів:

"Прийди ти до Ісуса,
Мій друже дорогий.
Тебе стомив докраю
Твій власний гріх тяжкий.
Прийди та не лякайся,
Христос приймає всіх,
Признайсь, що в твоїм серці
Неправди ніч та гріх..."

Хоч нас і мала групка обізнаних з християнськими піснями радости й волі, то все ж таки проспівали декілька номерів. На залі ловили мелодію й помогали співати. Продовжували приходити свіжі люди. Зала переповнилась. Люди так тиснулися до залі, що аж шиби у дверях та вікнах повидушували. Брязкіт скла робив неприємне враження. Але спрага почuti Слово Боже, радувала серце. Брат Р. Т. промовляє перший і з глибоким надхненням викладає з Євангелії про всеспасаючу Божу любов і закликає присутніх до Христа. Після нього я з захопленням свідчив, що "під небом нема іншого імення, даного людям, що чим би спастися ми мали". Тільки Ісус Христос, Божий Син, Котрий за наші гріхи помер на Голгофі, Він є Спаситель світу. Під час проповіді панує глибокатиша. Божа любов нагріває холодну порожнечу сердець, де зароджується віра й життя воскресіння. У багатьох очах блищають слози розжалоблення, упокорення перед Богом. Багатьох Божий Дух провадить до покаяння.

Коли зібрання закінчилося, ми були готові відповідати з Божого Слова на всі питання, що багатьох займали. Того вечора Євангелія мала великий авторитет у слухачів. Старші й молодь підходили й дякували нам за відвідини, за Євангелію й просили частіше до них заходити. Були тут і такі, що справді "подичавили без церкви". Під час зібрання вони совалися на своїх місцях та один одного перепитували: "Хто їм дозволив тут Євангелію проповідувати?" Але це були одніці. Вони були незадоволені нашими відвідинами. Євангелія ніяк не вміщалася в їхніх зіпсуютих серцях. Можливо, ще були пропагандисти безбожництва, яких незаперечна правда існування Бога дуже турбувала. А може це були злочинці-душотуби з окривавленими руками, яких сумління гризло, а Святий Дух кликав до покаяння, та вони супротивлялися. Вони трималися остроронь і не входили в розмову.

Згідно внутрішнього побудження, ми не залишилися ночувати в Т., а пішли разом з віруючими в сусіднє село...

Порожнеча атеїзму. Велич віри в Бога. Голодні, потомлені, але байдорі на дусі, йдемо польовою дорогою в дальшу незнану нам місцевість. Розмовляємо про перебіг вечірнього зібрання. Брати висловлюють свою радість і задоволення та вдячні Богу, що їм послав Слово Євангелії. Вони тішаться, що нарешті прийшов той день волі, що вони можуть без страху зібратися для слухання Слова Божого й не боятися, що безбожники вивезуть у Сибір за їхню віру в Бога.

Де-не-де з придорожнього бур'яну зриваються напохані пташки і в темряві ночі перелітають в інші місця. Вгорі блимають ясні зорі й нагадують, що яка б густа темрява не була на світі, то вона тимчасова, бо світло її розжене, розвіє... Світало, благословлялося на ранок, коли ми

прийшли до села П. Якось дивно нам, що вранці ніхто не жене корови на пасовисько, а господарі на подвір'ях не запрягають коней, щоб їхати до праці. Немає тут черід коров, нема коней, нема й загородженого подвір'я біля хати. Будинки старі, обдерти. Нема й садків вишневих коло хати, не видно ні однієї деревини. Нема плотів ні парканів. Усе ще давним-давно зникло — попалили зимою. Ні клуні, ні хліва, ні комори ніде не побачиш. Стоять бідні хати, як ті сироти-безбатьченки. Біля хат зеленіють городи, старанно доглянуті, оброблені. Переважно вони засаджені картоплями. Видно, що люди дбайливі, працьовиті й готові все зробити, якщо є з чого.

В цьому селі ми застали невеличку групу віруючих. На деякий час затрималися в домі гостинного брата І. Ч. Наше прибуття підбадьорило місцевих віруючих. І тут кожного дня проводимо зібрання. Гомін Євангелії пролунав по цілому селі й зворушил населення. Кожного разу примищення переповнене слухачами. Люди спрагнені правди, волі, спасіння. Слово Боже знаходить місце в серцях слухачів. "Ріки живої води" потекли й досягли спрагнені душі. Налоєні Божою благодаттю, вони ожили, посвіжішли. Струмінь радості й щастя сповнив серця, багатьох. Завітало духовне пробудження.

Організовуємо Гурток Молоді, Недільну Школу, які на очах ростуть, розвиваються, як молодий сад весною. Брат Р. Т гуртує хор, навчає співу. Свіжі навернення до Христа вносять в громаду багато радості. Свідчення новонаверненої вчительки захоплює всіх. Вона з великим жалем розповідає про жахливу порожнечу атеїзму, в кайданах якого вона змарнувала свою молодість. Якою вона була бідною без віри в Бога, без житвої надії, без життєдайної любові. Як, зашпленена в молодості ненависть до інших, звела її до тваринного життя. Вона з захопленням розповідає

про щастя, яким обдарував її Христос, в Якому вона знайшла мету життя...

Тут віруючі для нас обох з братом М. Р. приділили окрему кімнату й просили остатися у них, якщо не назавжди, то хоч на довший час, щоб допомогти в духовній праці. Такі запрошення віруючих мали на кожному місці наших відвідин. Скрізь в Східній Україні панував духовний голод. Всюди стояла пополовіла духовна ніва людських душ, а робітників не було... Колись вони були і щиро працювали для Господа, але за їхню віру в Бога, за релігійну діяльність їх ув'язнила безбожна влада, повивозила на каторгу, позамучувала, а декотрих порозстрілювала. На деякий час переслідування були зупинили відкриту діяльність віруючих. Але на Божій ніви ніколи не переставала "тиха праця" Божих дітей, які своїм християнським життям проповідували Євангелію. В багатьох місцях вночі сходилися читати Слово Боже й молитися. А тепер перед білого дня можуть вільно собі збиратися. Але відчувається велика потреба в робітниках, щоб збирави Господнє жнivo. На превеликий жаль, ми не могли задоволити бажання наших улюблених братів, щоб залишилися у них на довший час. Нас кликали обов'язки, щоб іти в інші села та міста, відшукувати там віруючих, нав'язати з ними спільність, а також всюди й для всіх нести Христову Євангелію спасіння й вічного життя...

Карали батьків за те, що навчали дітей Божої правди. І знову збираємося в дальшу подорож. Молимось і просимо Божого проводу та Його охорони. Місцеві віруючі дякують за відвідини, висловлюють найкращі побажання та поручають нас Господеві в надії, що знову зустрінемося. Прощаємося. Розлука витискає слези з очей багатьох. Лишаємо бідне колгоспне село, а в ньому багатих духовно віруючих братів і сестер, котрі люблять Господа.

З-за обрію піднялося ясне сонце, засяяло над злими й над добрими людьми, розсилаючи теплое проміння. Перед нами стелиться незнана польова дорога. Проходимо її повільною ходою. В розмові час проминає дуже скоро. Дорогою, як звичайно, ніхто не їде. Зовсім не маємо надії, що хтось нас нажене й підвезе. Молоді роки, любов до Господньої праці та до народу наділяють необхідною витривалістю. Далекі простори міряємо своїми ногами. Ідемо разом з сонцем. Воно золотою кулею поволі котиться до заходу, а ми зближаємося до села, що розгорнулося перед нами. Голубінь неба, широкі поля, чорні солом'яні стріхи та польова дорога, що біжить і ховається в селі, навівають слова нашого славного Поета:

Село! І серце одпочине...
Село на нашій Україні. —
Неначе писанка: село, —
Зеленим гаем поросло.
Цвітуть сади, біліють хати...

Заходимо до села Р. Вулиці порожні. Ніде не видно вишневих садків, бо вони давно познікали, їх давно зимою попалили разом з плотами. З-підожної обірваної стріхи визирають злидні. Хати, як оті обдерті жебраки, похилившись від старости, ніби на відпуст за ялтужним поспішають. І як же серце може відпочити в такому селі, дивлячись на ту чорну біду та голі злидні? Воно крається від жалю, а не відпочиває.

Дуже скоро відшкукали віруючих. Їх в селі знають. Домовились провести увечорі зібрання в домі брата С. О. Не зважаючи на втому, йдемо від хати до хати і запрошуємо людей на євангельське зібрання. Залякані люди в минулому, з дива не виходять, що можна так голосно говорити про Євангелію, про зібрання, про Бога. Й оглядаються, чи часом десь "влада" не підслуховує. Роздаємо духовну літературу, ведемо розмови з зацікавленими Словом Божим.

В одній хаті застаємо, що мати порається коло печі з рогачами в руках, батько сидить на лавці з шилом і дратвою в руках, латає якісь старі черевики, а їхня молода дочка за ткацьким варстватом вистукує лядою, полотно робить, чи щось інше. Кличемо їх на зібрання. Вони радо приймають запрошення, обіцяють прийти. Мати обережно ставить рогачі до кута біля припічка, батько кладе під лавку черевика, що латав, а дочка перестає стукити лядою. Зав'язується розмова. Євангельські слова зовсім нові для молодої дівчини, що виховувалася в матеріялістичному світогляді, в безбожництві. Її серце зачерствіло, засохло, як земля в посуху. Але при розмові було видно, що слова: Христос, Голгофа, спасіння, вічне життя, - життєдайною росою спадали на її душу. Вона охоче розповідає, що закінчила школу, працювала в колгоспі у "виходні" ж дні ходила до клубу. Іноді поважно думала про життя й мету в ньому, але на свої питання відповіді не знаходила. Але ніколи не могла погодитися з тим, що вона походить з мавпи і є твариною, а не людиною.

Мати ж розжалобилася й запаскою витирала сльози, що великими горошинами котилися по її вимученному обличчі. Вона з глибоким переконанням заговорила:

— Щасливі ваші батьки, що по-Божому могли вас виховати. Нам же було дуже тяжко виховувати своїх дітей. Бувало, у великих злиднях мусив якось годувати їх, але хоч ти батько і мати, то не вільно тобі своїх власних дітей про Бога навчати. Довідається влада, і на цілу хату халепа нахлине, що й годі скраскатися її. На заслання за проторять... Свої власні діти, нацьковані вчителями, видадуть...

— Та не плач, — чоловік до жінки, — вже доволі за минулі роки сліз пролила. Чого кращого можна від антихристової влади очікувати? Такі часи тепер настали, а тому треба терпіти. Колись

краще буде. А сьогодні підемо до С-а, щоб Євангелію послухати, душу підкріпити.

Увечері хата брата С-а наповнилась людьми. Дякуємо Богові й радіємо, що спрагенним і голодним душам можемо подати живу воду й духовний хліб. В хаті тісно, нема на чому сісти. Присутні довгі години стоять на своїх ногах і з захопленням слухають голос Спасителя з Євангелії. Вітка правди й Божої любови захоплює й повлонить серця, хвилює стомлені душі. Чистий і свіжий подих неба овіває присутніх. Розвівається й зникає отруйливий чад смертоносного атеїзму. Відчувається присутність Христа, могутня діяльність Його животворчої благодаті. З малої, убогої хати стається величний Божий храм, в якому кожен почуває себе повновартісною людиною, цінною в Божих очах, Божим створінням, що може вклонятися своєму Творцеві в дусі і правді... Гордиві молитви заносяться до престолу Божої благодаті. Душі поєднуються з Богом... Надворі північна, темна ніч. Розходимось. В серці соняшно, тепло. Кожен несе з собою в грудях частинку неба.

В цьому селі ми закінчили ще одну з черги нашу довгу місійну подорож, в якій дізнали багато Божого благословіння. Хоч і потомлені невигодами, недоїданням та різними труднощами, то все ж таки ми з великим досвідом і глибоким внутрішнім задоволенням щасливі вертаємось додому.

**

ЧАСТИНА ТРЕТЬЯ

“ЗГРОМАДЬТЕ ДЛЯ МЕНЕ МОІХ СВЯТИХ”

Пс. 50:5.

Діяльний провід нашого Братства гордиво дбав про те, щоб Євангелію досягнути всі області Східної України. На цей раз старші брати поста-

— 54 —

новили послати декількох місіонерів на П., куди ще ніхто з проповідників Євангелії з Заходу не їздив. Потрібно відшукати розпорощених віруючих, помогти їм в духовній праці, завезти Біблії, Євангелії та духовну літературу. І це велике завдання поклали на братів: О. Г., Г. Л., І. М. та на мене. Ця праця для нас не є новою. Ми вже дуже багато примірників Святого Писання завезли в різні місця. І тепер готові на заклик, на Боже діло.

Першого липня 1942 року згадані місіонери зустрінулися в Місійному Домі в місті Рівному, щоб звідти поїхати в заплановану подорож. Всіма шанований брат Г. В. розкладав на столі перед нами велику мапу України, обвів пальцем широкі простори, що маємо іх відвідати, підкреслив олівцем головніші міста і промовив до нас:

— На цій території живе багато людей. Там розпорощені наші брати й сестри по вірі. Ідіть і для всіх несіть Добру Новиву спасіння. Відшукайте там віруючих і потіште їх Господнім ім'ям. Нав'язжіть з ними і по між ними зв'язки. Розкажіть їм, що ми молимося за них і готові допомогти їм у їхніх потребах, а зокрема Словом Божим та духовною літературою. Через місяць часу, на першого серпня, чекаємо вашого повороту. Нехай Господь вас зберігає в цій небезпечній подорожі і допоможе вам здійснити це велике завдання, що лежить перед вами, яке ви бажаєте виповнити для Божої слави та добра близніх. Нема ні однієї адреси, щоб вам дати. Нехай Господь супроводить вас і запровадить на потрібні місця...

Після молитви, під Божим проводом, з глибокою свідомістю великої відповідальності за Господню працю на Його ниві, пішли ми в досі незнану нам подорож, на нові місця. Сприяють нам довгі дні, хороша суха погода. Голубінь же безкрайого неба вливає в серця крилату надію й заохоту до святої праці. Подорож не легка. Вона вимагає великої самопосвята. Потрібно переборо-

— 55 —

ти різні перешкоди й труднощі, що їх ставить воєнний час. Чимало тих труднощів в минулому Господь поміг перебороти, а тому ми з великою надією на Його знову пішли на Його працю.

Ніби ангола Господнього зустріли. На цей раз нам пощастило їхати трохи поїздом, а трохи тягаровим автом. Широкими просторами нашої рідної землі, через бідні села й старі історичні міста, як Шепетівка та інші. Ми тягаровим автом приїхали до м. П. Висіли на передмісті. Перед нами порожнє роздоріжжя. Ми певні, що в цьому місті Господь має Своїх дітей, але котрою вулецею піти, щоб їх відшукати, бож немає адреси. Вулиці порожні, мертві. Ніхто ними не іде, нікого з людей на них не видно. Нема кого запитати. Зводимо наші очі вгору, звідки приходить допомога. Молимось і просимо Господнього проводу. Ідемо праворуч. Це остання вулиця міста. З одного боку поле, а з другого стоять доми. Проходимо мөвчики, а в серцях очікування. Невже ж в місті нікогісінько нема, а в оцих домах ніхто не живе?

Зупиняємося і розглядаємо порожнечу міста. Двох з нас залишається на хіднику, удах же йдемо до найближчого дому і стукаємо в двері. Чекаємо. Нарешті двері глухо скрипнули, повернулись. Перед нами став середнього віку чоловік. Його обличчя зраджувало страх і затурбованість. Ми відразу представляємо себе, що ми прибули з Західньої України й проповідуємо Євангелію Господа Ісуса Христа. Тепер же тут у місті шукаємо віруючих людей. Просимо, щоб нам сказав, де вони живуть. Він без вагання відповідає, що таких людей не знає. Для ясності іще питаемо, може він знає баптистів, євангельських християн або "штундів". І чуємо ту саму відповідь, що він не знає таких людей. Після короткої розмови дали йому духовну літературу, за которую він подякував, і пішли від дверей. Видно, що досвід з минулого на-

ших людей навчив користатися старим прислів'ям: "Моя хата з краю, я нічого не знаю", хоч і дуже добре знає, де хто живе, але побоюється сказати.

Знову стоїмо на хіднику й молимося. І таки тут на вулиці чекаємо на відповідь від нашого Господа. І не треба було довго чекати. Назустріч нам іде бідно вбрана молода дівчина. Ми надзвичайно зрадили, що побачили першу людину на вулиці міста. Зупиняємо її й розпитуємо чи вона знає, де тут в місті живуть такі люди, що їх називають: баптистами, євангельськими християнами чи "штундами".

— А хто ви будете? Чи ви віруючі? — схвилювано вона питає.

— Так, ми віруючі, — відповідаємо, і прийшли відшукати наших братів і сестер у Христі. Але ми не маємо ані однієї адреси. Ми з Западної.

— Я також віруюча! Я ваша сестра в Христі! — радісно вона вигукнула.

Вітаємося. Представляємо себе.

Неземна радість залила її свіже, вітром овіянне обличчя. Русяве волося оздоблювало її чоло. З голубих очей світилося небо. З них по обличчі покотилося декілька чистих краплин.

Ходіть, ходіть зо мною. Вам тепер не треба адреси. Я заведу вас до моєї тітки. Вона віруюча. Це не далеко. Я в неї живу. Ходила до колгоспу відвідати моїх батьків, а тепер вертаюсь звідти. Ходіть. Потім зустрінете всіх віруючих.

Ідемо й з дива не виходимо. Виласяється, ніби Ангола Господнього зустріли. Дякуємо Богові за Його дивний провід.

Вістка про наш прихід дуже скоро облетіла всіх наших віруючих. Увечорі в хаті проводимо зібрання. Проводячим тут є брат Т. Через те, що він інвалід, безбожники не вислали його за віру на каторгу. На цьому місці застаемо 15 осіб віруючих, які пройшли тернисту дорогу переслідуван-

ня за віру. Зійшлося багато людей, повна хата Учотирьох, як гості, беремо удел в служенні Словом. Передаємо щирі привіти від вільного Братства на Заході. Радіємо й дякуємо Господеві за зустріч з Його дітьми, які перетривали знущання за віру й осталися вірні Господеві аж до смерти, яка не раз заглядала ім в очі через маючих владу — безбожників. Радіємо, що маємо лицарів віри старшого віку, а також бачимо лицарську молодь, яка присвятила себе Христові, в Якому знайшла спасіння й мету життя. З присутніх ніхто не має Біблії ані Євангелії, окрім проводячого, який тримає в руках старенку, витерту Євангелію. Нема і співаників. Співають на пам'ять, щиро, сердечно.

Після закінчення зібрання ніхто не спішить виходити. Обступили нас і питаютъ про Біблію, Євангелію. Роздаємо їм Слово Боже, що привезли з собою. Дякують і пригортають до грудей, як найцінніший скарб. Зацікавлені ставлять різні питання у зв'язку з тим, що вони цього вечора чули з Євангелії. Розпитують про дорогу спасіння. Їхні серця відкриті для Христа, як спрагнена суха земля для дощу. Віруючі висловлюють свої жалі й розповідають про страждання, що їм завдала безбожна влада тільки за те, що вони люблять Господа, виявляють радість і задоволення, що дочекалися щасливих днів, коли без страху можуть зійтися помолитися та поклонитися й возвеличити Господа за Його любов і спасіння. Що тепер непотрібно боятися, що вночі постукають в двері й вивезуть на примусову працю за релігійне переконання, за волю сумління, за віру в Бога.

В глибоку ніч дякуємо Богу, що Він “так... полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне”. Що Він і в наші дні спасає грішників, прощає всім провини, хто до Нього приходить з вірою...

Пізніше в наших місійних подорожах ми часто

затримувалися у цьому місті, привозили сюди Слово Боже для розповсюдження, духовну літературу. Тут ми проводили зібрання, на котрих віруючі збудовувалися духовно, а декотрі з тих, що блукали в темряві, через слухання Євангелії наверталися до Христа.

Ми розлучились. Перед нами лежало велике завдання. Шоб своечасно нам обійти центральні міста та декотрі села даної округи, ми погодилися розділитись на дві групи й по двох пішли в різні напрямки. Домовилися зустрінутися в місті К. П., де ми назначили скликати в кінці нашої подорожі Округовий з'їзд Євангельських Християн і Баптистів. Перед нашою розлукою ми пішли до фотографа й зробили собі на спомин знімку.

Не легко нам було розлучатися. Пригадували собі Христові слова: “Оце посилаю Я вас, як овець між вовків”. А тих вовків ми вже зустрічали, як вони скалять зуби. Але з повною надією на Господню опіку ми розлучилися. Брати О. Г. та Г. Л. пішли в напрямку Я., Д., та К. П. Ми ж з братом І. М. іншою дорогою пішли до міст Л., Б., Я., а потім до К. П., де й мали зустрінутися. Весь час ми тішилися дуже доброю погодою. Віруючі нас провели аж за місто на головну дорогу, де попрощалися, висловлюючи найкращі побажання нам на подорож, а також і на працю проповіді Євангелії на спасіння гинучим душам...

В старезному місті читаємо Слово Боже. Довго ми стояли на роздоріжжі й чекали, щоб з кимось під'їхати. Нарешті на порожній дорозі показалося тягарове авто. Перекинулися кількома словами з шофером. За домовлену ціну він погодився нас узяти й завезти до міста, куди нам було потрібно іхати. Дорога погана, автом трясе, потрібно уважати, щоб язика не прикусити. Так ми їхали цілого пів дня, поки приїхали до міста. Тут ми ви-

сіли й почали шукати за віруючими. Відразу в очі кидається старе й занедбане місто. Його жалюгідний вигляд робить пригноблююче враження. Доми, під тягарем часу й дахівки, так повлазили в землю, що вікна опустилися до самої землі, а до дверей, щоб їх відчинити, прокопано й зроблено сходи. Я ніколи в житті такого занедбаного міста не бачив.

Довго ми ходили вулицями, розпитували людей про віруючих. Люди десятки років жили під страхом. Вони залякані, ставляться до посторонніх з недовірою. З пережитого досвіду вони в кожній людині добачають ворога. Найкращу людину підозрівають. Ми їм зовсім не дивуємося. Минулі обставини їх цього навчили. З декотрими можна будо поговорити і розповісти їм про Христа.

Нарешті таки ми допиталися й на окраїні міста знайшли одну богоїну родину. Тут нас дуже радо привітали, прийняли до своєї хати і розділили з нами кусень свого хліба, що мали. Жалуються, що перед війною не мали подостатком їжі, щоб щось відкласти, зберегти, а тепер і те куце щастя увірвалося. За столом ми, як одна родина. Говоримо про Господню спасаочу любов, ділимося пережиттям та досвідом, що набули на вузенькій дорозі слідування за Христом, читаемо Слово Боже, молимось. Дощ Божого благословіння зрошує серця, вони свіжішають, в них знову розцвітається віра, надія й любов.

І тут присутні до краю здивовані, що обставини змінилися, і тепер можуть спокійно по вулицях міста ходити навіть чужі люди з Біблією в руках та іншим про Христа говорити, чого давно не бувало.

Довідуємося, що в цій околиці було колись багато віруючих. За часів же большевицького підслідування за віру багатьох вивезли на Сибір, а декотрі розпоршилися. Також нас інформу-

ють, що років 15 тому в сусідньому селі була велика громада віруючих, але довгі роки вони не мали з ними зв'язків, і тепер не знають, хто там з них лишився в живих. Ми постановили відвідати те село.

Тільки жінки залишилися. Отримавши потрібні вказівки, ми знову вирушили в подорож. Ідемо польовою дорогою. Потім звертаємо на стежку, яка веде до лісу. Всюди тут пориті глибокі рови — сліди недавнього фронту, де точилася бої. Сонце розсипає своє золоте проміння поміж деревами. Вітер легенько погойдує гіллям, від якого в окопах бігають тіні, ніби тіні поляглих тут вояків. Перед очима ніби оживає картина жорстоких боїв. Виходимо з лісу на поле. Перед нами над потічком стоїть старе село X.

Зустрічаємо мешканця того села й розпитуємо його про віруючих. Він змірив нас своїм поглядом, похитав головою і заговорив, що колись тих віруючих у селі було багато. Вночі НКВД забрало чоловіків, вивезло кудись, і слід по них загинув. Вони ніколи до села не вернулися. Залишилися одні тільки жінки. Показує рукою, що вони ось там на горбку живуть.

Біля хати зустрічає нас середнього віку жінка. Її покрите зморшками обличчя говорить про великі пережиті страждання. Розповідаємо про себе, знайомимось. Через сіни, які призначенні для хліва, але тепер порожні, заходимо до хати. Наш християнський привіт: "Мир домові цьому" — зворується присутніх до сліз. І нам до очей тиснуться слізи. До хати поприходили інші віруючі, декотрі привели з собою дітей. Після короткого слова привіту, всі ми схилили коліна на руду земляну долівку і в гарячих молитвах дякували Господеві за цю першу зустріч. Довідуємось, що тут є сім віруючих жінок, що їх чоловіків за віру забрали від них і вивезли на заслання.

Проводимо зібрання. Збудовуємось спільною

вірою. Євангелія є центром нашої проповіді. Стаемось передати Господнє потішенння сумним, а слово про спасіння тим, що з Господом іще не примирилися. Закликаємо молодь до Христа, до джерела радості й справжнього щастя. Співаємо без співаників, бо їх тут нема.

Після зібрання сестри вилицяють перед нами свій жаль, свое горе. Від них ми довідуємося, що у них свого часу перебрали були владу всякі негідні люди: курокради, конокради, п'яніці й всякі лінюхи-нероби поробилися були великими начальниками. Тоді чесних і працьовитих господарів ограбили, повикидали з хат, зруйнували господарку, повивозили, а деяких замучили. Ті ж самі безбожники розігнали їхню велику громаду віруючих. Проводячого заарештували і вивезли. Дияконів, що проповідували Євангелію, також уночі забрали й вивезли. Потім майже всіх братів, одного за одним, повивозили на Сибір. Позабирали від віруючих їхні власні Біблії, співаники та духовну літературу. Пощастило тільки одній сестрі заховати Євангелію так, що її не знайшли і не забрали. І ця Євангелія була для них великим потішеннем в їхньому горю. Вони часто потайки вночі збиралися і при зачинених дверях читали цю Євангелію, зміцняли свої душі й перебували в молитвах.

Сестри, оповідаючи, гірко плакали за своїми проповідниками, за колишніми зібраннями, за своїми чоловіками та за рідними, що їх позабирали від них.

Із свідчень сестер ми побачили, що віруючі на цьому місці практично застосовували в життя слова апостола Павла: "Зодягніться в повну Богу зброю, щоб могли ви стати проти хитроців дияволських. Бо ми не маємо боротьби проти крові та тіла, але проти начальства, проти влади, проти світоправителів цієї темряви, проти піднебесних духів злоби".

Сестри міцно стояли в Господі й тоді, коли вони ніяк не могли збагнути, чому воно так діється, що чесних людей, спокійних їхніх чоловіків, які щиро працювали, нікому кривди не робили, і їх позабирали від них, повивозили на муки й страждання, на каторгу. А злочинців, душогубів влада має в великій пошані...

І справді, огортає жаль, серце крається, що в двадцятому віці в Європі мають місце такі варварські знущання над невинними, безборонними людьми за їхню віру в Бога.

Усі ті сестри готові були залишити своє село, де вони родились, вирости й яке любили, та піти на Захід, де за віру влада не переслідує, де вільно можна Богові служити. Потішаємо ми всіх і просимо перебувати й надалі в вірі, бож через великі утиски треба нам, Христовим послідовникам, входити у Боже Царство.

Прощаємося. Сестри в слузах висловлюють їхнє останнє бажання: "Брати, передайте від нас сердечний привіт усім сестрам і братам. Моліться за нас. Не забувайте. Коли не приайдеться нам зустрінутись тут на землі, то зустрінемось у нашого Господа в Його Царстві!"

Лишаемо село, а деякі хлопці радо проводять нас аж до сусіднього села, яких кілометрів 20. В дорозі вони більше розпитують про все те, що вони чули на зібранні. Євангелія полонить їхні серця. Ми їх знову закликаємо на нову дорогу слідування за Христом.

Зустріч з проповідником Євангелії П-м. У великому селі М.-ці заходимо в дім старенького, всіма шанованого брата у Христі П. Застали ми його, коли він сидів на лаві й про щось важливе роздумував. Його біла голова, ніби той вишневий цвіт навесні, та широка борода, що розкішно закривала його груди, надавали йому вигляду шляхетного діда-патріярха. Його високе чоло, оздоблене глибокими зморшками, свідчило про муд-

рість, а також говорило про те, що він давно переступив порога восьмого десятка своїх років, і багато дечого пережив.

На наше християнське привітання: "Мир вам!", приемна усмішка покрила його обличчя і він з глибоким зворушенням відповів:

— З миром приймаю вас, мої дорогі брати в Христі!...

З його обличчя повіяло небесним спокоєм. Ми дуже зраділи, що могли зустрінути одного із старших провідних братів, що в минулому "змагався добром змагом" за Христову Євангелію, за правду, за Боже діло. Схиляємо наші голови перед троном Божої ласки й широко дякуємо нашому Небесному Отцю за Його опіку та за милу зустріч.

Дідусь пропонує нам місце на ослоні. Зав'язується жива розмова. Розпитує він нас про наших йому проповідників Євангелії, цікавиться розвитком духовної праці. Ми радо розповідаємо про все, що знаємо. Також розказуємо про великий розріст Слова Божого в різних місцях та про особисті благословіння, що нам Господь послав у нашій місійній подорожі на просторах Східної України.

З приемністю я дивився на старенького дідуся, з насолодою слухав невтомного борця за віру Христову, який до глибокої старості й сивого волосся не знемігся й не схилився перед злом. В моєму серці наново ожило приемне бажання, щоб широко працювати на Божій ниві аж до глибокої старості, коли Господь дозволить дожити до неї. Бож: "Слава — то пишна корона, знаходять її на дорозі праведності".

Гіркий досвід Громади в М. Ми мали великий привілей сидіти й з глибокою увагою слухати спогади милого дідуся, який за любки нам розповідав про свої пережиття з минулого. Дідусь погладив свою чисту бороду, поглянув на нас

своїми мудрими очима і лагідно старечим голосом почав:

— Дорогі брати, розповім я вам про щось дуже важливе, що я сам пережив, що наша церква в минулому зазнала. Слухайте уважно, щоб запам'ятали й комусь іще в науку розповіли.

Слухайте, коли Перша світова війна була закінчена, то вона принесла дуже багато змін. Змінилася була влада, порядки та все змінилося. А також для нас, віруючих, прийшло багато дечого неочікуваного. Нова влада закликала селян гуртуватися й творити колгоспи (колективні господарства). З натиску того заклику кожен зрозумів, що це зганяння буде примусовим. Отож, віруючі порадилися і домовилися, коли цього зганяння не оминути, то краще нам віруючим зробити своє спільне господарство, щоб не переміщуватися з іншими людьми. І, за вказівками Діїв Апостолів 2: 44-47, ми розпочали будувати колективне господарство, якого початок був дуже добрий.

Звичайно, влада пішла назустріч нашим бажанням і приділила нам широкий кусок врожайногопанського поля, що розгорнулося не так далеко від села. І ми дуже широко взялися до роботи. Звезли свої маєтки в одне місце, побудували великі стайні для худоби, а шопи для рільничого знаряддя, поставили великі будинки для збіжжя, а також матеріял возили з бувшого панського лісу.

Працювали всі і сокирами, і пилками, хто що вмів те й робив. Кожен своє завдання виконував добре, бездоганно, аж всі будинки були викінчені. Всі були задоволені проголошенням влади, що земля належить селянам, вони більше на пана не будуть працювати, а фабрики належатимуть робітникам.

Деякі віруючі з сусідніх сіл прилучилися до нас. Вони поприводили свої коні, корови, свині, вівці, попривозили гуси, качки, кури, — все, що

вони мали вдома. І так ми розпочали господарити по-новому. З великим запалом і сумлінно ми взялися за спільну працю.

До нашого колективу ми приймали всіх віруючих. Чи хто мав який маєток, чи не мав, для всіх у нас були відчинені двері, всі були на рівних правах. І так в братній згоді й любові наша праця дуже швидко розрослася. Одні працювали на полі, одні в городі, одні в стайні, одні на кухні, — кожному по його силі та здібності була дана відповідна робота. У веденні праці був взірцевий порядок.

В неділю ніхто не працював на полі. Треба тільки було доглянути худобу, щоб не була голодна та корови подоїти. І в цій праці чергувалися між собою одні з одними. Сходилися на молитву й поклоніння Богові. Співав великий хор, провадилася Недільна Школа для дітей, старші студіювали Біблію. Всі почувалися дуже щасливими. Спинилося також переслідування від православного духовенства, від якого ми, як евангельські християни й баптисти багато настраждалися під час їхньої влади за царського режиму. Тепер ми мали повну свободу. За намовою священиків ніхто нам не вибивав вікон, не арештовували, не вивозили за віру в Бога на каторгу в далекий Сибір...

Перший рік праці винагородив нас щедро. Господь послав нам дуже добрий урожай. Земля дала повне колосся пшениці, ячменю, вівса та іншого збіжжя. На полі ж стояли величезні скирти різноманітного тяжкого збіжжя. Комори були засипані добірним зерном, і всі засіки були переповнені. В хлівах була дрібна й велика худоба. А курей та гусей і всякої дробу годі було перерахувати так багато його розмножилося. В боднях та діжках було повно сала, м'яса, масла, сиру. Стояли повні діжки меду. А молока то вже було так багато, хоч бери та купайся в ньому.

— 66 —

На всій нашій праці спочивало Боже благословіння.

Влада зовсім не вміщувалася в нашу працю. На нашій прадідівській землі ми щиро працювали своїми власними руками, самі розпоряджалися своєю працею. Самі ми нею користалися, а також у великій мірі допомагали бідним, бож в нас були великі достатки. А коні вже так повипасалися, що шерсть на них близька. Утром треба було ними їхати в поле за снопами. Один увесь час мусив коні тримати, коли інші накладали снопи. І мали ж ми їх кільканадцять пар. Бувало, копитами землю гребуть, весело порскають, розглядаються на всі боки та вухами "стрижуть". Але ж то й були коні, як орли!...

Праця нам видавалася забавкою. Всі ми були ситі, задоволені. Починали день загальною молитвою, молитвою увечері і кінчали день. Співали в хаті, на полі, в стайні. Від рання до пізньої ночі в нашому середовищі бриніла побожна пісня. І хотілося отак жити й Бога хвалити за Його добродійства та любов до нас. Час минав дуже скоро. Влада у нас нічого не забирала. Ми дуже розбагатіли і вже в добрі плывали, як вареники в маслі. Жили по-людському, як годиться жити працюючій людині.

Не зважаючи на великі достатки, на взірцевий порядок, на справедливий розподіл праці та загального добра, за якийсь час співжиття нашої групи робилося тяжким, а потім і неможливим.

Розпочалося нарікання й незадоволення. Розпочали це жінки. Вони нарікали, що нібито не всі однаково працюють, а з громадського дорібку всі одинаково користають. Розпочалося з кононель та льону. Родини, що мали по кілька осіб працездатних, які отіпали кононлі та льон, пряли та робили полотно й іншу тканину, жалілися на ті родини, що мали по декілька дітей, і неспроможні були праці виконувати, а вироблене полотно ділили всім по їхній потребі. З кожним

— 67 —

днем незадоволення росло та поширювалося. Слівжиття ставало тяжким, притислюючим. І все це сталося під час великого добропуту й досстатку. І на мою долю припало бути тоді проводячим церкви, а також і керувати працею в нашому колективі. Всі зусилля, щоб якось утримати нашу групу при добробуті — були даремні. Скликали ми збори, радилися, плянували, але годі було прийти до порозуміння. Просили ми й усі відомлювали декотрих, але й прохання не помагали. Як церква, ми стояли на добром грунті всебічно, але в праці на господарстві ніяк не могли прийти до порозуміння та згоди.

Одного дня ми скликали загальні збори і, щоб позбутися нарікання, постановили розв'язати наш колектив, бо іншого виходу не знаходили. Загальне добро, що ми його набули за минулій час, по рівній частині поділили всім і розійшлися з повними руками. По цьому настав спокій. Тепер кожен розпочав своє життя на власну руку. Перестали нарікати. Матеріально ніхто не був залежний від інших. Духовно ж ми й надалі співпрацювали, як одна родина.

Проминув деякий час після того нашого досвіду. Прийшла примусова колективізація. Страхом і терором загнали людей до колгоспів. Панську землю, що нею користувалися деякий час селяни, відібрали від них і створили т. зв. "радгоспи". Замість колишнього пана, тепер уряд став паном. Не вільно вже було в панському лісі збирати ягід, грибів або зрубати якусь деревину на будову. Селяни ходили на роботу до радгоспу, як колись ходили до пана.

Життя в колгоспі було тяжке. Худоба, що ми її примусово завели до колгоспу, дуже скоро зникла. Коні похудли й з голоду поздихали. Було кому ними їздити, та не було кому годувати, і не було чим. Земля й надалі була селянська, і селяни на ній працювали, але те, що на ній родило, влада забирала за безцін. Забирала вона зер-

но, м'ясо, яйця, молоко. А коли чогось бракувало до "норми" здати владі, то треба було на чорному ринку купити за високу ціну, а владі віддати за дрібні копійки. За один-два кілограми зерна треба було працювати від світанку до пізньої ночі. Дошкульно докучав голод і всякі інші злидні. Тяжко запрацьоване зерно своїми власними руками на свому власному полі під час молотіння треба було ховати жменю зерна в кишені, щоб його принести додому, зварити та голодних дітей нагодувати.

Залякані люди мовчки працювали й тільки тяжко зідхали, щоб ніхто не чув. Небезпечно було поскаржитися, що нема цукру, хліба, молока для дітей чи одягу. Люди тільки глузливо перемовлялися: "У нас все єсть!" А потім і це замовкло, бо карали. А ті, що колись були в нашому багатому колективі, тільки згадували повні бодні сала й м'яса, діжки з маслом і сиром, комори з питльованою мукою. Згадували й тихо зідхали. Тепер працювали голодні і не нарікали, бо не можна було. Нікому не бажалося іхати на Сибір...

Дідусь зідхнув, ніби мішок зерна скинув з плечей, і закінчив свою тяжку розповідь словами:

— Це все особисто я пережив, чимало горя зазнала наша церква. Знаємо ми, де білі ведмеди живуть, знаємо, де лежать Соловецькі острови... Знаємо, де знаходиться Сибір, бо не один із нас був там "за Слово Боже, за свідчення Ісуса Христа". Багатьох віруючих через ті двері горя й страждання перейшли до небесної батьківщини, до свого Спасителя. А дехто з нас лишилися до того часу, щоб пережити останні воєнні події. А що буде далі, — один Бог знає... Проживемо, то побачимо. Господь керує світом і народами Він управляє. Він пам'ятає і про Свою Церкву. А тому добре завжди надіятися на Нього. Він бо сказав: "Я тебе не покину, ані не відступлюся від тебе!"

З'їзд Євангельських Християн і Баптистів в селі М. З ініціативи та за старанням тутешніх віруючих, скликали духовно-будуючий з'їзд. Про це своєчасно повідомили всіх віруючих по цілій окрузі.

Вже в суботу прибуло багато братів і сестер з різних довколишніх місць. Увечері провели зібрання в звичайній хаті, яким проводив місцевий проповідник — Дідусь. Зворушений до сліз, він щиро вітав зібраних і кликав до вдячності й поклоніння Богові. Проповіді Євангелії, свідчення про Божу любов, Його провід і охорону в минулому, побожні співи й молитви заповнили ввесь вечір. Зібрання продовжувалося до глибокої ночі. Ніхто не спішив залишити місце братньої спільноти, яку Господь нам послав. Зокрема цього вечора молилися й просили у Господа великого благословення на завтрашній день, день з'їзду.

О годині 9-ї рано в неділю дім переповнений людьми. Господь послав гарну погоду, що сприяла багатьом в їхній подорожі на це місце. Дім не зміщає всіх людей, що прийшли поклонитися Богові, послухати проповіді Євангелії. Багатьом треба стояти надворі біля відкритих вікон та дверей.

Урочисто проголошуємо відкриття з'їзду на славу Божу. У багатьох блищає слізози на очах. Передаємо зібраним ширі привіти від віруючих з Західної України. Відчувається присутність Святого Духа. В зібранні піднесений настрій, всі огорнені радістю. Тихим потоком шлються молитви подяки Господеві за спасіння, за волю, якої дочекалися, що можна вільно збиратися й поклонятися Богові.

Ми з братом І. М. читаемо Слово Боже й ділимось з присутніми глибоким змістом Євангелії. Серця слухачів відкриті для Божої правди. Вічна Євангелія радує серця, захоплює душі. Коли в кінці зібрання прийшов заклик до молит-

ви, то багато віруючих молилися, приносили до Господа свої потреби й дякували Господеві за Його добродійства.

Зробили перерву для обіду. Ми з бр. І. М. почувалися дуже перевтомленими, а тому й пішли до якоїсь шопи, щоб хоч трошки відпочити на соломі. "Бадьорий бо дух, але немічне тіло". Зпросоння чую, хтось за ногу мене ворушить і голосно каже:

— Брати, ми дуже добре знаємо, що ви в подорожі недосипляли ночей, дуже перевтомлені, але відпочивати будете іншим разом. Вставайте, розкажіть нам, як там живуть люди на Заході? Чи багато є віруючих? Чи польська влада також переслідувала побожних людей за їхню віру в Бога? А також у нас є багато питань з Біблії... — і вони засипали нас різними питаннями.

Хоч ми й докрая потомлені, але дуже раді бути свідками духовного пробудження, шукання Господа. Немає коли відпочивати, бож люди терплять духовний голод. Після довгих років годування "луспинням" безбожництва, народ почав духовно, зубожків. Тепер він шукає їжі для душі, життедайного подиху неба. Він шукає свого Творця, він потребує Бога...

Провадимо з людьми розмову, відповідаємо на їхні питання. Розповідаємо про щасливе життя з Христом, про блаженну долю віруючих. Даємо пояснення з Біблії на різні релігійні питання...

По полудні відбулася ділова частина з'їзду. Ми були дуже раді бачити багатьох братів і сестер на цьому зібранні. Розповіли ми їм про Божі добродійства й благословіння в праці на Господній ниві. Розказали про утворення Об'єднання Громад Євангельських Християн і Баптистів, про духовну працю Об'єднання та велиki його завдання — розповсюджувати Христову Євангелію на спасіння нещасних грішників. Закликали присутніх до християнської єдності та співпраці на Божій ниві. Наші інформації уважно

вислухали ї з подякою їх прийняли. У зв'язку з духовною працею, обговорили багато важливих справ, а також і винесли декотрі постанови для кращого ведення роботи в новопосталих церквах цієї околиці. Організували Гурток Молоді й дали йому добре вказівки для успішної праці в майбутньому. Бр. І. М. навчав бажаючих співати. І за короткий час тут згуртувався гарний хор, який співами радісно возвеличував свого Господа.

На всіх зібраннях місцевого з'їзду Господь Своїм словом навчав справжньої премудрості і докоряяв за гріхи, потішав сумних, на всіх зливав небесне благословіння.

Господь через цей з'їзд зробив Своє велике діло. Віруючі ожили духовно, зодягнулися в силу й надіннення згори, щоб нести Євангелію гинучим душам. Декотрі на цьому з'їзді вперше почули заклик Спасителя, отримали прощення гріхів, пішли за Христом. Всі радувалися.

Приємно було бачити духовне пробудження та перебувати в братній спільноті. Але обов'язок, щоб і в інших місцях служити Словом Божим, нас кликав у дальшу подорож. З слізми на очах ми прощались, а в серцях зберігали житву надію, яка кожного потішала, що знову зустрінемось, як не тут на землі, то там у Господа на небесах. Бож ми маємо Христову обітницю:

"Хто служить Мені, хай іде той за Мною, і де Я, там буде й слуга Мій".

Округовий з'їзд в місті Кам'янці. На умовленій час ми прибули до Кам'янця на Округовий З'їзд Євангельських Християн і Баптистів Кам'янецької Округи. Тут ми мали велику радість зустрінутися з нашими братами-співробітниками на Божій ниві — О. Г. та Г. Л., з котрими декілька тижнів тому ми були розлучилися для упільнованої місійної праці. Тепер ми були вдячні Богові за Його провід, охорону та поміч у вели-

кій праці спасіння людських душ, а також і за несення християнського потішення страдникам за віру.

В наших подорожах ми старалися інформувати всіх віруючих про назначений з'їзд та заоочували прибути на нього. Заклик не був даремний. Зібралася сила-силенна народу. І не диво, бож віруючі після довгих років переслідування за віру в Бога, дочекалися дня волі, коли без страху та заборони можуть зібратися на свій з'їзд, щоб поклонитися Богові й мати християнську спільність, за якою вони так довго тужили. На з'їзд прибули баптисти, євангельські християни і п'ятдесятники. Божа любов усіх еднала в одну родину, які спасені Христовою кров'ю й відроджені до нового побожного життя.

На ту пору була надзвичайно хороша погода. З'їзд проходив декілька днів. Відбулося багато духовно-будуючих зібрань, на яких Божий народ зміцнював свої душі благодаттю. Словом Божим служили різні проповідники Христової Євангелії. На зібраннях дуже активний уділ брали християнська молодь, яка в молитвах дякувала Богові за спасіння від невірства та урятування від згубного безбожництва. На з'їзді не бракувало лицарів віри, які за вірність Христові зазнали багато горя, біди й жорстокого знущання по в'язницях і на засланні, що їм завдала безбожна влада. Їхня присутність на зібраннях нагадувала Христові слова: "Побудую Я Церкву Свою, — і сили адові не переможуть її!"

Тепер ніхто не забороняв віруючим людям сходитися на їхні зібрання, молитися Богові, читати слово життя вічного — Євангелію, співати духовні пісні й возвеличувати Бога за Його добродійства, а навіть і мати свій з'їзд. Тієї небуденної радості зустрічі віруючих, що її дала крихітка волі, отих благословенних днів християнської спільноти не можна передати словами на папері.

Окрім духовно-будуючих зібрань провели також і ділові зібрання. На програму нарад називалося дуже багато різних важливих справ, які потрібно було розглянути, обговорити й погодити, бож десятки років не мали тут віруючі жодного з'їзду. На першому місці старших братів займало питання проповіді Євангелії, поширення Слова Божого поміж народом. Друкованого слова тут не було, бож усю духовну літературу влада була відібрала від віруючих і понищила її. Панував духовний голод. Ніде не можна було дістати ні Євангелії, ні співника, ні духовної літератури, бож усе це було заборонене. Ми братів потішили, що Захід багатий на Слово Боже, і незабаром вони одержать Біблії та Євангелії — духовний хліб для голодних душ.

На нарадах також було порушено важливе питання співпраці поміж різними угрупованнями віруючих, які були на з'їзді. Брати мали місце і час висловити свою волю й бажання щодо співпраці. Перед з'їздом ми підкresлювали на першому місці проповідь Євангелії та спасіння грішників. Всіх ми закликали до духовної єдності та цирої співпраці на Божій ниві, яка всюди пополовила й готова до жнів. Радили об'єднатися в дусі любові в Євангельсько-Баптистське Братство, щоб під Божим проводом виповнити велике завдання — несення Євангелії народові в надзвичайному часі. Ті браття, що палали любов'ю до Бога та Його святого діла, були готові зробити все, щоб тільки Євангелія досягнула багатьох на спасіння.

Погодилися, що новопосталі громади залишаються при своїх місцевих церковних порядках і назвах, як бажають, всі ж спільно будуть скликати з'їзи й разом вести духовну працю, використовуючи волю, якої дочекалися.

Під час з'їзду і нарад панували спокій та порядок. При кожній нагоді віруючі дякували Господеві за вільність і нагоду проводити свій з'їзд.

Спогадували також багатьох мучеників за віру, які вели завзятий бій з антихристом, перемогли його, й зосталися вірними свідками Господеві аж до самої мучениці смерти. З рясними слізами на очах дякували Богові за страдників, бож їхня витривалість у правді сталася для багатьох великою заохотою до боротьби "за віру, раздану святым".

В неділю урочисто обходили Господню Вечерю, згадуючи замісничу смерть, Його життєрадісне воскресіння, а також розважали про Його славний другий прихід. Віруючих сповняла ширя вдячність Господеві за Його милосердя та віковічну любов, а також огортала блаженна надія зустрічі з воскреслим і навіки живучим Господом.

Місцева громада разом з її проводячим подбали про те, щоб в приміщені з'їзу провести Вечерю Любові, для чого було призначено одне зібрання. Брати й сестри, не зваючи на свої бідні матеріальні обставини, завчасно подбали наварити й напекти смачних страв з того, що могли роздобути. Під час вечері пройшла різноманітна змістовна програма. Читали життедайне Слово Боже. Бувші в'язні за віру розповіли про Божу вірність і поміч, що її дізнавали в тяжких переслідуваннях. Декотрі віруючі розказували напам'ять цілі біблійні розділи. Молодь із великим запалом деклямувала вірші, співала псалми. Де-хто розповіли про своє навернення, як їх Бог визволив із влади темряви й переставив їх до Царства Свого улюбленого Сина. Присутні радили й дякували Богові за розумну віруючу молодь, яка в розkvіті свого життя знайшла спасіння в Христі і стала на міцну основу Божої правди.

Тут при місцевій громаді також організували Гурток Молоді та Недільну Школу. Господь прикладав спасених до громади, яка дуже зростала для Божої слави.

Сатана не спить. "І сталося одного дня, і поприходили Божі сини, щоб стати при Господі. І прийшов поміж ними й сатана" (Йова 1:6).

Після сонячних днів великого Божого благословіння, що мали на з'їзді, насунули чорні хмари випробування. Брати С., Г. Л. і І. П. поїхали до містечка Х, щоб і там людям передати Христову Євангелію, кликати до покаяння й навернення до Господа. Спрагнені й голодні правди душі радо привітали благовісників Божої любові, запросили до хати й залишки слухали слово про Христа.

Вороги Євангелії не спали. Вони навмисне в містечку порозкидали летючки комуністичної пропаганди, сами ж донесли німецькій владі оскарження на благовісників, мовляв, якісь чужинці прийшли до міста й розповсюджують комуністичну пропаганду, тикаючи їм до рук летючки.

Німці повірили брехням лукавих злочинців і негайно заарештували благовісників і замкнули їх до в'язниці. Віруючі, довідавшись про це, наполегливо молилися, щоб Господь визволив Своїх слуг. Провід Братства заступався за них перед владою. Проминали довгі тижні молитов і напруженого чекання. Господь заступився за Своїх дітей. І як було за днів жорстокого Ірода, в'язничні двері відчинилися і брати вийшли на волю. А віруючі раділи й дякували Богові за Його вірність і провід.

Після в'язниці дні брата С. були дуже короткі. Його здоров'я ще перед війною знищили большевицькі тюрми та довгі роки заслання за віру. А тепер в холодній німецькій в'язниці його слабе здоров'я зовсім заломилося. В холодній камері він тяжко простудився й за кілька днів після звільнення із в'язниці помер, відійшов до Господа, Якого він широко любив, для Якого горливо працював і задля Якого терпеливо страждав. Про брата С. можна навести слова апостола Павла:

— 76 —

"Я змагався добрим змагом, свій біг закінчив, віру зберіг. Настанку мені призначається вінок праведності, якого мені того дня дастъ Господъ, Суддя праведний..." (2 Тим. 4:7-8).

Богом благословений з'їзд закінчився. Змінені духовно брати й сестри роз'їжджалися в різні сторони. Ми прощалися з Божим народом і верталися додому. На станції бриніли прохання: "Брати, не забувайте, моліться й приїжджайте до нас!", а слова пісні: "Бог з тобою до побачення", летіли на перегони з нашим поїздом.

Наши молитви підносилися за наших братів і сестер у Христі, за наш обездолений народ, щоб Господь послав йому волю та просвітив його світлом Божої Євангелії.

I знову в подорож... Після минулої нашої місяйної подорожі, в якій ми пережили багато Божого благословіння в славній праці розсивання чистого зерна Христової Євангелії, ми добре вдома відпочили, полагодили декотрі домашні справи та обов'язки, запаслися знову Бібліями, Євангеліями та іншою корисною літературою, взяли з собою перемінну білизни й трохи харчів і знову з братами І. М. та Ф. Л. рушили в небезпечну, але дуже важливу місяйну подорож, що вела на схід України.

Не вабили нас до цієї небезпечної подорожі краєвиди нашої хорошої Батьківщини, не вибагливе пожадання дізнати зворушливих пригод, не розрахованість на якісь приемні вигоди та матеріальний зиск, а, звичайно, святий християнський обов'язок спонукував нас іти до нашого обездоленого народу, який, як отої евангельський подорожник, що "йшов з Єрусалиму до Єрихону, і попався розбійникам, які обдерли його, і завдали йому рані, та й утекли, покинувши ледве живого його", і нести йому Євангелію життя й потішення, перев'язувати його болючі рані.

— 77 —

Високо в голубому небі й довкола на землі, де не поглянеш, чи то в зеленому лісі, чи на багатих городах, то всюди пишалося тепле літо в своїй повній красі, в яку взяв його 1943 рік. На барвистих полях половіли вусатий ячмінь, високе жито та буйна пшениця, які в теплих проміннях сонця дозрівали до жнив...

Ми йшли в Східну Україну, де широко розгорнулися духовні жнива, щоб дорогоцінні людські душі збирати в клуні Божого Царства. З труднощами вдалося нам з нашими тяжкими пачками якось всіти до поїзду, яким ми проїхали частину нашої дороги. Потім продовжували подорож тягаровим автом і так прибули аж до міста Проскурова.

"Голод... почути Господні слова". "Ось дні настануть, — говорить Господь Бог, — і голод пошлю Я на землю, — не голод на хліб, і не спрагу на воду, але спрагу почути Господні слова!"

Вістка про наш приїзд близькавкою облетіла всіх віруючих. Незабаром до хати поприходили люди. Хоч ми перевтомлені, але відпочивати не маємо часу. Вони довідалися, що ми принесли Біблії. А на Слово Боже був такий великий голод, що бідні люди, маючи одну корову, готові були й ту віддати за Біблію. Але ми безкоштовно роздавали Біблії, Євангелії й ні однієї копійки ні від кого не взяли. І кожен, хто отримав Слово Боже, з великою пошаною тримав його в своїх руках і радів, як голодний радіє, коли дістане кусок хліба.

Сонце сковалося за далеким обрієм. Настав вечір. Надворі посвіжіжало. Гарячий день промінув. Проводимо зібрання. Звичайна хата переповнена людьми. Віруючі бо запросили своїх сусідів та знайомих, щоб послухати проповідь Євангелії. Співаників мало, потрібно було пісні читати рядок за рядком, щоб могли всі співати.

А співали щиро, від серця. Духовні пісні радісно лунали з вільних грудей, через відкриті двері виривалися надвір і в темряві ночі бриніли про Божу любов та про спасіння. Ми, як гості, проповідували Євангелію, проголошували день Господнього змилування. Христове слово знаходило для себе місце в спрагнених серцях слухачів і вливало в них спокій, радість і задоволення. І так до глибокої ночі ми зміцняли душі Божою ласкою. Ніхто з присутніх не звертав уваги на годинника і на пізній час. Присутність Христового Духа плонила серця й сповняла всі потреби душі й духа. І наше особисте перемучення, при наявності духовного голоду, десь розвіялося, зникло. Ми почувалися свіжими, здоровими. І ширими молитвами закінчили зібрання.

Впродовж декількох тижнів ми з великою охотою обіхали та обійшли декотрі уже знані нам села та міста, проповідуючи Євангелію та "душі учнів зміцнюючи, — як колись робили апостоли, — просячи перебувати в вірі, та навчаючи, що через великі утиски треба нам входити в Боже Царство"...

"Плач і ридання та голосіння велике" (Мат. 2: 18). Якраз ми попали в цю околицю на той час, коли по селях та містах страшним маривом розносилася сумна вістка про жахливі мордерства, яка сповняла багатьох розпучливим голосінням. Але це ридання та голосіння не з Вифлеєму, що в Палестині, де колись безбожний Ірод немилосердно побивав тисячі невинних немовлят, ба жаючи знищити Ісуса Христа, а воно розносилася з міста Вінниці, де новітні жахливі іроди перед самою війною замордували тисячі дорослих невинних людей — української інтелігенції та робітників, яких позакупували в великих могилах. Вони там були аж до Другої Світової війни, а тепер, коли німецьке військо зайняло місто, ті могили розкопали і знайшли там тисячі по-

мордованих молодих і старших людей. Їх видобули з могил і розкладали рядами на землі. Люди ж приходили з усієї околиці й пізнавали своїх рідних. Поміж помордованими матері знаходили своїх синів, жінки — своїх чоловіків, яких безбожна влада була позабирала перед війною і чутки про них жодної не було, аж доки оце війна не розкрила їхніх могил... І тепер по селах і містах "плач і ридання та голосіння велике"...

Цей ганебний злочин пригноблююче впливув на населення, яке й без того виявленого горя терпіло болючі удари, що йому принесла війна.

Дуже нам хотілось відвідати Вінницю і там розділити горе плачучих і сумуючих та потішити їх надією на Господа. Але нам не радили туди їхати. Ми молилися за них.

Старокостянтинів. Вертаючись уже додому, ми на короткий час заїхали в Старокостянтинів, де ми колись проповідували Євангелію. Несподівано застали в місті також плач і ридання, але тихе, мовчазне. Тут уже не передвоєнні, а сучасні німецькі іроди вздовж вулиці повіщали на стовпах людей і так лишили їх на пострах населенню. Вулиці міста спорожніли. Перелякані люди поховалися. Один тільки глухий звук солдатських чобіт порушував мертву тишу вулиць. Ми тут розлучилися. Брат Ф. Л. попав до рук гестапо. Довго вони його допитували. Я молився Господеві за нього. Пізніше його випустили. Переляканій, блідий, як стіна, він прийшов на станцію, де ми знову зустрінулися й дякували Богові за збереження його життя.

Перестрашенні баченим у Старокостянтинові, лишаємо місто і їдемо до ІІІ. Тут ми зустрінулися з віруючими, розповіли їм про наші відвідини та про Божу опіку. Скликали людей і провели євангельське зібрання, закликаючи до Христа тих, які ще не дізнали Його спасіння, а віруючих закликали до витривалості в служенні Господе-

ві в таких тяжких обставинах воєнного життя.

Після тієї довгої подорожі ми щасливо верталися в Західну Україну, дякуючи Богові за поміч в проповідуванні Євангелії.

Рівне — Здолбунів. Сніг старанно грубою білою плахтою покрив землю. Сильний мороз тримав людей в теплих хатах, без важливої потреби ніхто не виходив на вулицю. Гаряча ж війна продовжувалася. Десять далеко на сході України проходили запеклі бої. В поблизькі області Господь допоміг нам до цього часу завезти багато тисяч Біблій та Нових Заповітів, які ми різними дорогами отримували від віруючих з Варшави. Але ген туди на далекий схід, ближче до фронту, де grimіли гармати й скороstrіли співали пісню смерти, ми ще не сягнули в наших попередніх подорожках. А ми знали, що там не менший духовний голод, як і в тих місцях, де ми до цього часу мали нагоду бути. А до того ще й була потреба в найдальших місцях, куди можна було дойхати, відшукати декотрих старших братів і доручити їм запрошення на з'їзд, який скликало зорганізоване вже тоді Волинсько-Подільське Об'єднання Євангельських Християн і Баптистів у місті Житомирі.

Кожен заклик проводу нашого Об'єднання ми, молодіші, належно доцінювали. Плянування бо проводу завжди були мудро обдумані з молитвою й базувалися на Христових словах: "Ідіть... та всьому створінню Євангелію проповідуйте!" Також дбайливість і свята запопадливість до Божого діла, що виявляли наші старші брати, і нас заоочували до самопосвяти в добром ділі. Обставини й нагоду ми належно доцінювали й дбали, щоб якнайкраще використати час для добра наших близких і для Божої слави.

Удвох ми з братом О. Г. винесли з місійного дому чотири великих пачки Євангелій та іншої духовної літератури, заладували на воза й

відвезли на станцію. З великими труднощами вдалося нам з тими важкими пачками всіти до товарового вагону на буфера і так ми доїхали до Здолбунова.

На станції ми побачили довгого військового поїзда, який стояв паровозом на схід і видно було, що він мав їхати на схід до фронту, куди і ми плянували їхати. Нам було б зручно поїхати ним, але як до нього добрatisя з такими величими пачками? В попередніх подорожах ми вже навчилися, що про дозвіл не треба нікого питати, але найкраще шукати собі місця в вагонах і їхати. Бо бувало спитаєш німця про дозвіл, то завжди почуєш відповідь, що військовим поїздом цивільним особам не дозволяється їхати. А інших поїздів того часу зовсім не було. А коли після заборони таки сядеш до вагону, то не тільки почуєш тоді знане уже нам добре "раус" — геть забирайся, але й відчуєш під вухом твердість німецького кулака. Тому ми без жодного питання і без жодного дозволу зайшли до вагону, привіталися з зажуреними німецькими вояками, пояснили їм мету нашої подорожі, сказали, що в пачках веземо Євангелії до міста Д. і просили, щоб дозволили нам з ними їхати. Вони поставилися до нас дуже прихильно і запросили погрітися біля печі. Ми прожогом поносили наші пачки і поскладали їх по кутках вагону, самі посідали, де було яке місце і в душі дякували Богові за те, що ми покищо на добрій дорозі.

Надворі залягла ніч. Ми дуже зраділи, коли паровіз шарпнув вагонами і ми відчули, що їдемо... Ми мали надію, що Господь нам поможе заїхати до призначеного місця.

Їхали ми крізь засніжені поля та ліси, минали села, а потім — колгоспні селища. Поїзд в деяких місцях, а зокрема, коли їхали лісом, порушувався дуже поволі й обережно. В таких бо місцях залізниця дуже часто була підмінована партизанами. Іноді траплялося таке, що парті-

зани від головної лінії прокладали рейки в ліс, куди цілий поїзд заходив у гущавину до сліпого кутка, де вони його і розладовували. По обох боках залізничного насипу де-не-де ми бачили, як лежали довгі розбиті поїзди.

В нашому пасажирному вагоні для огрівання стояла висока чавунна піч, якої труба проходила стелею вагону. Час від часу до печі підсипали вугілля й підтримували тепло.

Солдати, похилившись на своїх сидіннях, міцно спали. Декотрим, мабуть, снилися тривожні сни. Вони ж бо полищали свої доми, родини, свій край і тепер їдуть на фронт, щоб там віч-на-віч зустрінутися із смертю і, можливо, більше ніколи не вернутися додому, до своїх родин. Декотрі може й мріяли про перемогу, славу та відзнаки на грудях... І я певний, що багато з тих, що ми тоді разом їхали, не вернулися до своїх домів. У вагоні було тихо і сумно. Здавалося, що з кожного кутка, з кожної полиці зазирала смерть і до всіх пильно приглядалася. А тепер справді була доба не життя, а смерти, яка переможно ходила засніженими полями України, а також усієї Європи. І ми з братом О. Г. були у вихрі цих страшних подій, але з тією різницею, що оті німецькі солдати везли з собою комусь смерть, а ми везли духовний хліб життя, святе Боже Слово.

Другого дня перед обідом поїзд затримався на станції В. Військова жандармерія, перевіряючи нашого поїзда, показала нам вихідні двері вагону, промовляючи дуже добре нам знане слово: — "раус". І добре, що на цьому закінчилось, бо могло б бути багато гірше. Жандарм пішов у напрямку паровозу. Ми підсунули свої пачки до дверей і чекали. Не хотілося нам висідати з вагону, бо хто знає, коли прийде який інший поїзд, щоб нам можна було їхати далі. Але коли жандарм вертався вагонами назад, ми з поспіхом забрали свої пачки й висіли на платформу.

Тепер стояли і журилися, коли і як ми поїдемо далі. На платформі стояли кілька десятків людей, які також чекали поїзду. Незабаром на станцію вкотився довгий тягаровий поїзд, в якому для цивільного населення був призначений один вагон. Хоч і пасажирів не було багато, але кожен тиснувся, щоб упхатися до вагону. Ми зо своїми величими пачками опинилися якраз біля дверей вагону. Натовп нас упхнув до середини, де вже й до того було повно людей. Це їхали робітники з декотрих забраних німцями крайн будувати бараки біля якогось великого міста, — так нам розповідав один француз.

В подорожі час губився. Не було бо сніданку, ні обіду, ані вечери. Кусок ковбаси та паляниці з кулака з'їси, пирогом закусиш, водою зап'єш і цим ми були задоволені, доки ще мали свою харчі. Коли ж запас їх вичерпався, то ми голодували, бож ніде на поїзді, ні на станції, ані в місті нічого з харчів не можна було купити, бо нічого не продавалося. Ми ж своїми волинськими пирогами радо ділилися з подорожніми.

У холодну засніжену північ поїзд затримався на станції Д. Ми нарешті приїхали до своєї мети. Висідаємо ми тільки удвох з нашими пачками та якось одна жінка з кошиком в руці. Поїзд рушив і пішов далі. Здалека єоди вже долітає глухий гуркіт гармат від фронту і нагадує те, що ми недавно пережили, коли фронт перекотився був через наші голови. Стоїмо, прислухаємося і розглядаємося навколо. Станції тут зовсім нема, війна змела її з поверхні землі. Нема куди зайти, щоб погрітися, немає де присісти і чекати ранку. А мороз тріщить під ногами і лізе під поли кожуха. Праворуч стоять якісь бараки, з комінів валить дим, усередині ще блімають світла. Але над дверима видніє напис по-німецькому: "Тільки для німців". І ми вже знаємо, що нам туди заходити не можна. І що ж робити? Де шу-

кати порятунку від холоду? Місто нам зовсім чуже, бо ж ми в ньому перший раз. Хоч ми і маємо одну адресу, але деж уночі в розбитому місті кого шукати?

Від незнайомої жінки, що з нами висіла з вагону, довідуюмося, що вона тутешня й живе далеко від станції, і що військом заборонено вночі ходити по місті, бо кого зловлять, замикають до льоху або й розстрілюють. Журимось і молимось. А мороз дошкульно тисне за ноги й відчуваємо, що замерзаємо. Рахуємо цю жінку за провідника від Бога для нашого порятунку й намовляємо її, щоб піти до її дому й там пересидіти до ранку. І ми пішли порожніми і зруйнованими вулицями, двигаючи свої пачки. Нікого ми не зустріли і ніхто нас не затримав.

Незабаром ми пили гарячу воду в хаті тієї жінки, що з поспіхом закіп'явив для нас її гостинний чоловік. В хаті нетоплено, дуже холодно, але таки тепліше, аніж надворі.

Ця перша зустріч з незнайомими людьми не була даремною. Після короткої розмови ми познайомилися. Господар дому — розумна людина, він цікавився Євангелією. Він докраю був розчарований згубною ідеологією матеріалізму й шукав правди. Розмовляли ми до самого ранку, доводячи із Божого Слова та практичного життя, що "під небом нема іншого ймення, даного людям, що ним би спастися ми мали", окрім Ісуса Христа. Він бо Спаситель світу, джерело спокою й радості. Він всевладно сказав: "Я — дорога, і правда, і життя".

Вранці ми вгостили наших господарів пирогами, випили гарячої води, лишили наші пачки й пішли шукати брата Ш., якого адресу ми мали. Був погідний день, але мороз тріщав і злився, а сніг вискрипував під чобітами. Знайшли ми вулицю, число дому й постукали в двері. Високий виснажений чоловік відкрив нам двері й дуже привітно запросив до хати, де ми познайо-

милися і в гарячих молитвах дякували Богові за зустріч. Розповіли ми братові та його родині про Божі благословіння та Його працю поміж нашим Братством, про мету наших відвідин та про з'їзд в Житомирі. Від брата ж довідалися, що йому прийшлося пройти тяжку й тернисту дорогу і багато настраждалися в Сибіру, куди він був засланий за віру в Бога. Тепер він вернувся із заслання. (Але коли більшовики прийшли в Україну знову, його з усією родиною удруге вивезли на Сибір. Там і загинула вся його родина...).

Коли брат довідався, що ми лишили наші пачки з літературою в домі людей, де були затримані, а в них є Євангелії, то просив нас піти й негайно їх принести, щоб якнайскорше отримати Слово Боже. І ми пішли і там з тими людьми ще поговорили про дорогу спасіння і з пачками вернулися до дому брата Ш. Хата ожила. Дістаємо з пачок Євангелії, співаники, біблійні підручники тощо. Співаємо з нових співників.

Після короткого відпочинку йдемо оглядати місто, яке перед війною дуже розбудувалося й пишалося тоді своєю красою, а тепер воно розбите війною, лежало в руїні. Заходимо до парку, в якому стирчать декілька безформних п'єдесталів. Брат Ш. пояснює, що на них недавно стояли горді пам'ятники заслужених більшевицьких діячів. Коли ж німці забрали місто, зігнали до парку жіців, які на розпорядження зашморгували на шию Сталіна та інших "вождів" петлю і на команду шнурами стягали їх з п'єдесталів на землю й волокли на смітник. Оглянувшись трохи місто, ми вернулися до дому брата Ш.

Увечері скликали євангельське зібрання. Велике приміщення наповнилося народом по самі береги. Порожнеча безбожного життя, воєнні переживання, різні труднощі, а зокрема духовний голод провадив людей до шукання Бога. Віруючі ж тішилися проблиском волі, що можуть безкарно зійтися для служіння Богові. Передаємо

сердечні привіти від Братства із Західної України і ділимось з присутніми хлібом життя — Словом Божим. В приміщенні тиша, бож Сам Господь через Свое Слово промовляв до нас усіх. Після зібрання нас розпитують про працю в Західній Україні і про все наше Братство, яке ми зустрічали в своїх подорожах. Ми з приемністю розповідаємо про могутній розріст діла Божого та про тисячі новонавернених до Господа душ у різних місцях. Переживаємо велику радість християнської зустрічі, якою нас Господь так ряснно наділив. Віруючим на цьому місці дуже багато труднощів принесли воєнні дні, що недавно сюдою пройшли з усім своїм жахіттям. Але сьогодні їхні обличчя радісні й свідчать про велике щастя, що його мають від Господа. Раділи ми й дякували Богові, що де ми не підемо, то всюди Його віковічна любов єднає віруючих в одну щасливу родину дітей Божих.

Також і смуток сповняв наші серця, коли ми думали про тих, що тепер перебували за Дніпром, терпіли удари війни й мільйони з них не мали Євангелії потішенні, а ми були неспроможні туди далі розвинути нашу місійну діяльність...

Десь далеко за Дніпром гули гармати. Над розлогим містом висіло зловіщє марево війни. На фронти смерть збирала свої буйні жнива. Непевність, страх і горе визирали зо всіх сторін.

Крізь безглазде свавілля безбожних людей, яке поза собою лишило ріки розлитої крові і сліз, горе й страждання, руїни добробуту й родинного життя, спливала з небес на землю життєдайна Божа любов, яка втирала слози з очей і несла цілющий бальзам для людських душ.

Місто К., що розташувалося на колишніх землях Запорізької Січі.

"Ті, що світ не вартий був їх, тинялися по пустинях та горах, і по печерах та проваллях земних" (Євр. 11: 38).

Завдання нашої місійної подорожі ще не досягнуте, а час дуже скоро проминає. Плянуємо, щоб якнайкраще використати дні відвідин, що лежать перед нами. Після гарячих молитов Божих дітей ми пустилися в далішу невідому нам подорож. На цей раз, щоб використати час, ми домовилися розділитися. Брат О. Г. поїхав до міста К. Р., а я направився до міста К. Місцем нашої зустрічі назначили Київ. Дуже прикро було розлучатися, бож удвох краще подорожувати, але для скоршого полагодження дорученого нам завдання — скликати старших братів на з'їзд — ми погодилися на коротку розлуку.

На залізничній станції майже порожньо. Пасажирів дуже мало. Всідаю до старого вагону. Поїзд рушив і крізь засніжені простори покотився до призначеної місця.

От і місто, яке розташувалося собі над річкою, ніби від воєнної хуртовини заховалося в затишній долині. Від станції дорога спускалася додолу й вела просто до центру міста.

Йду порожніми вулицями, оглядаю місто. В пам'яті воскресає його минуле. Декілька разів воно змінювало свою назву, але своєї важливості й прадідівської слави не змінило.

Хоч я і вперше самітний проходжу незнані вулиці, але місто мені близьке, рідне, дороге... На вулицях дуже мало людей. Поховалися, бояться, щоб не попасти до німецьких рук та не опинитися там, де не бажають. Всі крамниці порожні. Окрім дитячих забавок, зроблених з старих газет і недбайливо пофарбованих, нічогісенько ніде у вітринах не видно. Крамниці порожні.

Маючи одну адресу, я допитався до брата Т., пресвітера місцевої церкви баптистів. Далеко на окраїні міста, в бідній маленькій хатині я його відшукав (Єв. 13: 12). Яка ж то радісна зустріч! Полилися гарячі молитви подяки Господеві.

У хаті устатковання дуже бідне. З кожного

кута злидні скалять зуби. Ані меблів пущіх, ні одежі, ні їжі — нічогісенько немає. Однак брат Т. та його родина не нарікають. Йдучи за Ісусом Христом дорогою правди, прийшлося їм тяжкого хреста нести. І хоч не мають матеріальних засобів до щоденного існування, як годиться чесній та працьовитій людині, вони вбрали свої душі в небесні, нев'янучі багатства, яких вороги неспроможні відібрати від них.

Знайомимось. Передаю щирі привіти від вірюючих. Плються довгі розмови. Довідуюсь від брата, що він терпеливо пройшов "долину смертної тіні". Прийшлося йому багато настраждатися. Бож за віру в Бога безбожна влада карала його в'язницею, засланням. Після відбуття довгих років каторги і виснаження тяжкою працею, його звільнили з концентраційних таборів, але позбавили права вернутися на свою рідну землю, Україну, побачитися й жити з дружиною та родиною. На худому, вимученому обличчі брата відбивався спокій, а з його розумних очей просвічувалося непорушне щастя неба, яким його обдарував Христос. Він був глибоко переконаний, що Божим дітям дано не тільки вірувати, але й страждати за Христа.

Тяжко було братові тинятися поза межами України, боляче переживати розлуку зо своєю родиною, яка тягнулася довгі роки. Не зважаючи на жорстокі погрози безбожної влади, він постановив повернутися в Україну, щоб таки побачитися з родиною й жити та вмирати на рідній землі. І Господь йому в цьому допоміг. Але довгі роки був примушений ховатися від очей злих мучителів. Війна ж відкрила йому двері до своєї родини.

Брат Т. не був готовий відразу поїхати на з'їзд. Його затримували на декілька днів невідкладні справи, які мусів полагодити. Я залишився в місті на три дні, щоб потім разом з братом поїхати на визначений з'їзд в м. Ж.

За короткий час я мав нагоду познайомитися з місцевими віруючими, відвідуючи їх по хатах та на зібраннях. Кожного вечора відбувалися зібрання у власному молитовному домі баптистів, якого від них була влада відібрала й вони довгі роки ним не мали права користатися. Тепер же вони дуже вдячні Господеві, що можуть збиратися й служити Богові безборонно.

Громада складалася з кількох соток членів. Духовно була добре вихована та організована. Самий хор складався з п'ятдесяти душ, який дуже гарно співав. Брати Т., як проводячого громади, любили всі члени. Шанували його старші та молодь йому повагу віддавала. Його глибоко-змістовні проповіді захоплювали слухачів, а його любов до Божої праці інших полонила й спонукувала до доброго діла. Його Господь обдарував великим знанням Божого Слова та здібністю викладати його. Він один із великих християнських мислителів та борців за віру.

Гурток Молоді зразково вів свою духовну працю. В неділю після зібрання молодь ділилася на групи та йшла відвідувати хворих, тих, що не були на зібранні, наблизених до Христа, а деякі опікувалися гостями. Вони працювали, як бджоли в вулику.

Молодь запросила мене на свої християнські вечорниці, що проводили за чашкою чаю. Читали Слово Боже, співали, ділилися досвідом, що набули в дорозі слідування за Христом, своїми радощами й пережитим горем. Бож перед війною молодь була позбавлена, як усюди в Україні, волі та права висловити свою думку чи висказати своє релігійне переконання. Також не мала можливості вести своєї духовної праці та виявляти своєї діяльності.

А все ж таки, бувало в святочні дні християнська молодь сідала в човни й, співаючи псалом на мелодію якоїсь "частушки", щоб відвернути від себе увагу лукавого ока, пливла тихою во-

дою далеко за місто, де в човнах проводила свої Богослуження. На човнах вона молилася, тихим голосом співала псалми, а інколи й гірко плакала та тужила за волею... І молилися, і плакали тихенько, щоб ворог не підслухав. Але й таких щасливих годин тієї захованої спільноти було дуже мало. Не легко було догідний час знайти... А тепер квітуча молодь радіє, що може вільно служити Господеві...

Брат Т. полагодив свої справи і ми готові в подорож. З міста К. до міста П. їдемо на буферях вантажного поїзду. Намерзлися дошкульно. На станції П., де ми чекали на поїзд до Києва, поліція всіх заарештувала й перевела перегляд багажу. Я зрозумів, що вони шукали горілки, тютюн та інших речей "чорного ринку". Ми були вільні від цього. Багатьох затримали.

Після довгого чекання нас звільнили й ми якраз устигли до поїзда, який прикотився на станцію. Не мали труднощів, щоб всісти до нього, бо тільки першу половину поїзду займало військо, а друга половина була порожня, де ми з братом Т. і зайняли одного вагона.

До Хвастова довелося їхати цілу ніч. Задні порожні вагони, де ми їхали, не отрівалися й не було в них світла. Немилосердно дошкулювали нам мороз. Брат Т. мав на собі довгого кожуха, грубі вальянки та велику шапку з навушниками. Але годі було йому загрітися. І я, хоч і молодий, відчував силу морозу. Ми бігали вздовж вагону, тупали ногами, вимахували руками, загрівалися. В нічній темряві видавалося, що мороз лютіший, аніж удень.

Коли на одній станції поїзд зупинився, ми хотіли попробувати щастя й пересісти до передніх огріваних вагонів, де їхало військо. Але нас туди не пустили. Ми почули дуже добре нам знане слово "раус"! Ми швидко вернулися до холодного вагону.

Цілу ніч брат Т. розповідав мені про минулі дні тяжкого переживання під час переслідування та про вірність Божих обітниць. Як багато холодних зим приходилося йому пересиджувати на горищах, під колгоспними скиртами, коли переслідуваний за Христа, він змушений був ховатися від мучителів. А також, як багато горя він зазнав на засланні... І в тих то скитаннях сила зносилаася, а тепер виснажене тіло безсиле приставитися морозові...

У Хвастові на станції замість супу ми дістали якоїсь теплої каламутної водички, посьорбали її без хліба й дещо розігрілися. Тут ми пересіли у теплий вагон іншого поїзду й щасливо приїхали до славного Києва. Відшукали брата й сестру М., пережили радісну зустріч, затрималися в їхньому домі, де дізнали щирої християнської гостинності та благословенної спільноти в Христі Ісусі.

В Золотоверхому Києві

Уперше в моєму житті оглядаю столицю України. Якесь солодке почуття огортає душу. Від радості хочеться голосно вигукнути сердечний привіт, щоб залунав над цілим містом. В пам'яті воскресають давно минулі події, оживав барвиста історія мого народу, який розбудував це місто, споконвік жив у ньому, плекав і розвивав культуру й цивілізацію, боровся за свої права й був носієм християнства і впродовж століть перетривав багато лихоліть, але не згубився й не пропав.

Усі головні дороги сходяться в Києві. Тут і ми зустрінулися з братом О. Г., який раніше сюди приїхав. З великою цікавістю йдемо оглядати місто. Зупиняємося біля великого пам'ятника славного нашого поета Тараса Шевченка й з глибокою пошаною приглядаємося до нього. А він, ніби живий, голосно промовляє:

— 92 —

"Кругом неправда і неволя,
Народ замучений мовчить..."

Люди стогнуть у кайданах,
Немає з ким взятись,
Розкуватись одностайно,
Односердно стати
За Євангеліє правди
За темній люди..."

Ідемо далі. На майдані знову пам'ятник. На баскому розпудженому коні галопує завзятий Богдан Хмельницький. Куди ж він поспішає? Кого він здоганяє? І в пам'яті розгортається поле завзятих боїв... Чигирин... Жовті Води... Корсунь... Берестечко...

Не доходячи до Андріївської церкви, звертаємо праворуч. Ми на Володимировій горі. Перед нами стоїть зчорнілий високий пам'ятник Володимира Великого, який обличчям звернений до Дніпра. Сьогодні Дніпро мовчить, не хвилюється. Його сріблисті води скували грубі кайдани льоду. Пригадується сива старина. Хрещення киян, перше світло Євангелії, яке ясно засяяло в темряві паганства. Велетні духа й славні добродії, які жили, виростали й діяли в цьому давньому місті.

Сьогодні Дніпро мовчить, мовчить і пам'ятник Великого Князя, історія ж говорить. Наш провідник з якимсь притаманним жалем нам розповідає, що нечестива рука блузнірців не лишила в спокою й цього шанованого народом пам'ятника. Безбожники були прикріпили до пам'ятника голосника, через якого, ніби сам Володимир, уста якогось нечестивця виголошували безглазді антирелігійні промови до зібраного народу. Народ був примушений слухати висміювання всього святого й ганьблення високих чеснот людини та різні теревені п'янного пропагандиста. Мусіли терпіти зневагу й мовчати...

Сходимо на Поділ. Перед нами в руїнах ле-

— 93 —

жити Хрестатик. Хочеться над його нещасною долею гірко плакати. Але тут сльози нічого не поможуть. Потрібні витривалість і праця. Бож прийде день і руїни відбудуються. Довідємося, що цю частину міста зруйнували не німці, а "свої" динамітом обернули в ґрузі.

В книгарнях накупили ми собі багато рідкісних книжок дореволюційного видання та інших.

Від самого ранку до пізнього вечора ходили ми вулицями столиці й з глибоким зацікавленням оглядали дороге нам місто. Коли ж зголодніли, то шукали їдалень. Знайшли ми декілька тих їдалень, але на дверях кожної була вивіска: "Сьогодні зачинено". І впродовж цілого тижня ніхто тієї вивіски не здіймав. Всі їдалні в місті порожні. В них "хоч і запали, то не трісне". Тепер воєнний час. Немає кому їдалнями цікавитися. Пригадуються дні Володимира Великого, коли то за його наказом "варили цілі казани м'яса, бочки меду і возили по місту вози повні хліба. Княжі слуги запитували, де є хто бідний або слабий і давали йому страву і напіток".

Так було колись, а сьогодні в багатому місті можна з голоду померти. Та не без добрих людей існує наш світ. Віруючі вміють у недолі порятувати, останнім кусником хліба поділитися, коли його мають. Їдемо на Н. вулицю до брата М., а тут нас щиро й гостинно приймають смачною вечерею та жалують, що ми ввесь день проходили голодні...

Коли ніч старанно вкривала велике місто і в своїй безпросвітній темряві ховала від людського зору його руїни, ми собі спокійно сиділи в гостинному домі віруючих, розважали над працею проповіді Євангелії на спасіння нашого народу. Згадували минуле й ділилися досвідом, що його набули на дорозі слідування за Христом. Не зважаючи на жахливє марево війни, яке зловісно чорною хмарою звисало над містом і

нікому нічого доброго не вістило, ми ж сиділи й читали Біблію, розважали над її потішаючим змістом і зміцняли Словом Божим свої душі.

Тут ми зустрілися з братом Д. Ш., видатним діячем на євангельській ниві та довготерпливим страдником за віру в Бога. Ані погрози безбожників, ані ув'язнення й побої, ані концентраційні табори Сибіру, ані довголітня розлука з родиною не могли відлучити його від любові Божої. Він, Господом збережений, стояв перед нами і своїм сочистим голосом співав християнську пісню:

"Всі брати — вояки ми Христові,
За Христа ми до бою рвемось!
Ми на всі небезпеки готові,
Нам за службу заплатить Христос!"

Його сильний голос пробивався крізь нещільні шиби вікон і розносився в просторах над містом. Христове Ім'я будило солодку надію на краще завтра, воно в темряві ночі світило в центрі, що був колискою духовного шукання й відродження, культури й цивілізації не тільки України, але й поза її межами.

Надзвичайно ми раділи й дякували Господеві за віруючих, які довгі й тяжкі роки переможно боролися за "віру євангельську" й не здали фронту перед навалою згубного атеїзму.

Христос спасає дорогоцінні душі.

Прошаємося з віруючими братами й сестрами. Лишаемо нашу славну столицю і автострадою — Київ-Одеса їдемо до давнього історичного міста Б. Ц. Тут ми застаемо групу віруючих які люблять Христа і Йому служать. Вечорами, коли люди вільні від своїх зайнять, проводимо євангельські зібрання. І на цьому місці, як і всюди, панує духовний голод. Кожного вечора заля переповнена людьми різного віку. Слухають вони Євангелію з глибокою увагою, каються в

своїх гріхах і навертаються до Господа. Христос спасає дорогоцінні душі й прикладає нових членів до Своєї Церкви, якої "сили адovі не переможуть". При зустрічі з Христом люди зовсім забувають про війну та її страхіття. Радість спасіння сповняє серця новонавернених. Божий спокій примирення оздоблює їхні душі. Життедайна Божа любов спливає на них і свою силою могутньо підносить їх від мороку холодного матеріалізму в царство світла, волі й справедливого життя. На кожному зібранні проповідуємо Євангелію й кличемо людей до Христа. Кожного вечора Боже Слово знаходить місце в серцях слухачів, з якими переживаємо радість спасіння.

На зібрання приходять різні люди. Після зібрання вони не спішать розходитися, бо мають багато різних питань, і духовних, і політичних. Політичні питання ми лишаємо політикам, бо наша ділянка праці — проповідь Євангелії, а дуже радо відповідаємо на духовні питання, базуючись на Христовій науці, яка є Божою силою на спасіння кожному, хто вірює. І так корисні розмови не раз точаться до глибокої ночі.

Багатьох з приявних на зібраннях запрошують нас до себе на нічліг, а також бажають поговорити більше про різні справи. За короткий час неможливо всіх відвідати, але з приемністю буваємо в різних домах й охоче ведемо розмови й ділимось Добрю Новиною Божого спасіння. Майже кожної ночі доводиться ночувати на свіжому місці. За довгі роки заборони релігійних зібрань, духовної літератури і вільного слова, у людей назбиралося доволі різних питань про віру в Бога, про позагробове життя тощо, які хвилювали їхні душі, про що вони бажали поговорити із нами.

Також не бракувало питань з боку безбожників, які докоряли християн києво-печерськими "мощами" та "чудотворними обновленнями об-

разів", коли одне і друге було хитрим знаряддям для ошукування довірчих людей. Таким ми коротко і ясно пояснювали, що ані "мощі", ані "чудотворні обновлені образи" не мають нічого спільногого з науковою Євангелією та апостольської церкви. Божі ці людські передання накопичилися вже в номінальному християнстві, засмічуячи й затемнюючи собою ясний образ справжнього християнства, живої Христової Церкви, якої членами є спасені грішники, які самі духовно воскресли й обновилися, ставши в Христі Ісусі новим створінням. Христос не приніс науки "обновлення образів". Він прийшов, щоб спасти людей від їхніх гріхів, обдарувати вічним життям.

Віруючі на цьому місці, як і всюди, молилися й прагнули духовного пробудження для свого міста, яке в минулому зазнало багато горя, і в теперішні воєнні дні настраждалося чимало. І в цих трудних обставинах Господь могутньо пробуджував душі, спасав грішників.

Мариво штучного голоду.

В пам'яті людей глибоко врізалися жахливі роки штучного голоду, який злорадно для України уплянувала влада в роках 1932-1933. Довгих десять років неспроможні були затерти тих душогубних слідів, розвіяти передсмертне голосіння невинних дітей, жінок і чоловіків, умираючої виснаженої голодом молоді. І досі сумні спогади чорним маревом витають над містами й селами і навігають смертельний жах на очевидців, які врятувалися від голодної смерті. Всюди, де тільки приходилося відвідувати людей, то кожен один при розмові ніяк не може обминути, щоб не згадати, як щось дуже жахливе, пережитих днів голоду. І зовсім для нас не було новим те, що господарі, де ми ночували, цілу ніч нам оповідали про пережиті жахіття під час штучного голоду. Про ці жорстокі кривди, невимовні

муки й страждання можна було б грубі книги написати. Ось кілька фактів, про які ми довідалися того вечора:

"Красная метла".

— У нас голод розпочався дуже просто, — почала господиня дрижачим голосом, — влада послала на наших людей "красную метлу". Так називали урядову акцію, яка проводила заплянований голод в Україні. Ця "метла" дуже дошкульно вимітала й забирала ввесь дорібок від наших людей. Вибрані владою "бригади" ходили від хати до хати й силою забирали від людей все, що тільки можна було істи. Обшукували воної кожен кутик в хаті, в коморі, на гориці й всі харчі забирали. Шукали також на подвір'ї, в городі, шпитали землю довгими заливними палками, шукали за закопаним зерном. Навіть це робили на полях. Бож як розпочала "красная метла" замітати людське добро, то люди ховали зерно на хліб усюди, де тільки могли, щоб рятувати себе від голоду. Коли ж влада знаходила в когось закопане зерно, то дуже жорстоко з ним розправлялася. Вимітала та страшна "метла" наші села і міста. У нашій хаті ми не мали ніяких запасів харчів. Коли ж вдерлися до хати вимітачі, то скрізь обшукали, все в хаті порозкидали. Не було чого забирати. Отут на мисницу, — показала рукою, — стояв малий горщик з пшоном, а біля нього в мисочці було трошки солі. Злі, що не було чого брати, з грубою лайкою в пшоно нафти налили, а сіль висипали на землю й потоптали брудними чобітами. І коли отак все від людей позабирали, то люди почали з голоду пухнути й вмирати...

На вулиці, на подвір'ї, в хаті... всюди мертві лежать.

— Одного пізнього вечора, — розповідала

господиня, — ми сидимо обое з чоловіком та журимося, як би то нам врятуватися від голодної смерті. Бо хоч і дуже гірке життя, але жити хочеться. Коли ми отак журилися, то раптом щось за дверима задудодніло, зашкрябало. Неспокійні то були дні, страх нас обгорнув. Приступили ми до дверей та й питаемо:

— Хто там?

І ледве-ледве почувся слабий голос, як стогні:

— Це я... Іван... Відчиніть... Їсти... Хліба...

Це був віруючий з сусіднього села. Він декілька кілометрів довгий час ішов, рачкував, доки до наших дверей дістався. Ледве живого ми ввели його до хати й дали йому дещо гарячого напитися, трошки з'сти. А він безперестанку просив істи. Розповідав про дітей та дружину, які вдома залишилися.

Я зав'язала дещо з харчів у хустину й ранилько пішла на село, щоб відвідати Іванову жінку, — продовжувала господиня. — Та, що я бачила, страшно серед ночі згадувати. Підходжу до села, а в ньому тихо. Ніде не видно ні людини, ні худобини. Хоч би де собака заскавулів, загавкав. Та на той час собак і котів не стало, їх голодні люди поіли. Робиться страшно, але я йду далі. Всюди лежать мертві люди. На високій тичці висить чорна шматка, якою вітер помахує. Це знак, що село вимерло. В Івановій хаті двері відчинені навстіж. Заходжу до середини. Діти наповал лежать мертві. Іванова дружина мовчазно лежить на постелі, не рухається, не відповідає на мої слова. Коло її боку найменша дитина... Не плаче. Всі мертві. Не було кому мертвих хоронити. Не було кому хліба передати, що принесла з собою. Налякані й прибита горем вернулася додому.

Ми також були попухли з голоду, але якось витримали, не повмирали. Усяке зілля їли, рятувалися, як тільки могли. Господь продовжив на-

ше життя. А бідний Іван тяжко боровся із смертю, але не витримав, помер...

3 Ольги м'ясо зробили...

— От наші не так далекі сусіди, — продовжувала господиня, — до голоду жили собі дуже добре. Мали двоє дітей. З ними жила чоловікова сестра Ольга. Коли ж голод настав, то Ольга, щоб врятувати братових дітей від голодової смерті, пішла до Києва і там найнялася у якихось мабуть партійців-багачів за кусок хліба, який інколи передавала братовим дітям.

Одного разу Ольга, діставши трохи хліба, приїхала з Києва до свого брата. Вночі ж братова жінка намовила свого чоловіка, щоб з Ольги м'ясо зробити і тим своїх дітей від голоду рятувати. Діти тієї ночі не спали, чули розмову своїх батьків і бачили, що вони робили. Рано, бавлячись на вулиці, вони перед іншими дітьми хвалилися, що вони вдома мають м'ясо, бо батьки Олю зарізали. Це дійшло до влади. Міліція в хаті м'ясо знайшла, чоловіка з жінкою заарештувала і обох їх потріщала... От до чого довела людей "красная метла"...

Тієї ночі я зовсім не спав. Роздумував над жахливими почутими подіями. Ніяк у голові не вміщалося, що людина людину потрапить так мучити, що влада може такі злочини робити, в такий брутальний спосіб знущатися над безоборонним народом і пхнути працьовитих і дбайливих людей до розпачливого людоїдства.

Коли ж ми слідуючої ночі ночували за річкою, то там нам ще й таку подію розповіли:

Одна жінка послала свою дівчину до сусідки щось там позичити. Дівчина довго барилася і не верталася додому. Схвилювана мати сама пішла до сусідки довідатися, що сталося з дівчиною. Увійшовши до хати, мати відразу побачила черевики своєї дівчини, які стояли під лав-

кою. Справою зайнялася міліція. Вона в печі в горшку знайшла м'ясо з дівчини, що варилося, а решту м'яса відкопали в розсаднику коло хати...

**

Знову зібрання в молитовному домі.

Зима розгорнулася в повній своїй силі. Подорож з Білої Церкви до Житомира не була легкою. У вантажному відкритому вагоні мороз нас наскрізь пронизував, а сердитий вітер свавільно шарпав наш одяг і обкладав тіло льодом. Подорож нам видалася дуже довгою. Ми бігали вздовж вагона, вимахували руками, тупали ногами, загрівалися. Мороз безстрашно гриз за руки, щіпав за обличчя й настирливо докучав упродовж всієї подорожі.

Нарешті поїзд вкотився до Житомира. Тут зустрічаемо брата З. Р. П-а, який в цьому місті працював для Господа. В теплій та гостинній хаті брата й сестри І. Б-в обігрілися та відпочили після холодної подорожі.

На вулиці Іларіоновській під ч. 10 відбулося вечірне зібрання. Місцеві віруючі дуже радо зустрічають нас, вітають. Вони дуже вдячні Господеві, що після довголітньої перерви вони знову можуть без страху вільно збиратися й проводити Богослуження, молитися у своєму власному домі, якого безбожна влада була відібрала від них і вживала для чогось іншого (здається, обернула була на склад цвяхів). Тепер віруючі очистили ввесь Господній дім, як колись цар Єзекія зробив був з храмом Господнім (2 Хр. 29 розділ), і знову обернули його в дім молитви. Цього вечора Господь ясно поблагословив нашу християнську спільність, потішив Його вічним Словом і заохочував до дальнього служіння й ходження в правді.

Житомирська громада дуже горлива й запопадлива до духовної праці, до поширення Євангелії на спасіння багатьом. За короткий час релі-

гійної свободи, яку принесла жорстока війна, їхня громада так зросла, що молитовний дім не вмішав віруючих. Вони були примушені шукати більшого приміщення. А Господь прикладав спасених до церкви. Брат З. Р.- П-ко багато спричинився до розросту житомирської громади та інші брати.

Молодь була добре організована. Недільна Школа не занедбана. Гурток сестер зразково проводив свою працю. Хор, під проводом брата І. Б-и, гарно співав.

Віруючі на цьому місці були дуже вдячні Волинсько-Подільському Об'єднанню за духовну літературу, яку вони отримали. Тут також з ініціативи Волинсько-Подільського Об'єднання був виданий малий співаник "Пісні християн", який заповнив був велику потребу в новопосталих громадах, де не було жодних співників.

Тут ми також зустріли віруючих сестер у Христі: К-у, К. К. та інших. Їхніх чоловіків за віру в Бога влада ув'язнила й вивезла. Але вони відважно стояли у вірі, не заломилися. Переслідування за Христа, навпаки, зміцнили їх на дорозі слідування за Христом. Коли ми з братом Р. Тростянчуком відвідали дім сестри К. К., побачили осиротілих дітей, стареньку маму, то співчуття зворушило наші серця. Довідавшись, що сестра не нарікає, але дякує Господеві за те, що її чоловік удостоївся постраждати за Христове Імення, ми також дякували Богові, що в наші дні маємо лицарів віри, чоловіків і жінок, які готові за правду Божу покласти своє життя.

З'їзд Євангельсько-Баптистської Молоді в Житомирі.

Ми вдруге в Житомирі. Молодь скликала духовно-будуючий з'їзд житомирської округи. Прибула сюди також молодь з віддалених міст, як Кам'янець-Подільський та інші. Також приїхала

молодь із Західної України. На цей раз наші відвідини були літом, коли була дуже гарна погода.

З'їзд відбувався у великому приміщенні, яке переповнилося квітучою молоддю, якій Господь послав життедайну весну духовного пробудження, тепле літо Божого спасіння. В своїх шуканнях молодь наверталася до Христа й знаходила в Ньому те, чого в цьому світі знайти не могла, — справжній зміст повновартісного життя й світлу мету прийдешнього. І годі передати на папері оту чисту радість спасіння, яку переживала християнська молодь, а разом з нею й старші брати та сестри в Христі. Ті, що на зібраннях служили Словом Божим, промовляли в силі Духа Святого. Проповідь Євангелії знаходила місце в багатьох серцях уважних слухачів, збудовувала їй підносилася духовно. Особисті свідчення молоді були доказом діючої Євангелії, яка є Божою силою на спасіння кожному, хто вірує. Проспівані глибоко змістовні пісні свідчили, що тільки один Христос може задоволити вибагливу душу молоді. Завершенням радості на з'їзді було хрещення за вірою. Молоді хлопці й дівчата, також і чоловіки й жінки, яких Божа ласка спасла від гріхів, побожно входили у воду і, як за днів Христа в Йордані, хрестилися.

Цей з'їзд молоді був днем великої радості, якою Господь обдарував присутніх на ньому. Люди тішилися свободою віри, раділи спасінням Божим і насолоджувалися християнською спільністю, возвеличуючи Господа Ісуса Христа...

Прощаємось і їдемо додому. Веземо з собою багато добрих спогадів та ширі привіти від дітей Божих для віруючих на Заході. Цього разу нам вдалося сісти до критого вантажного вагону. Поїзд швидко прорізував широкі поля. Праворуч і ліворуч в ровах лежали воєнні поїзди. В склад декотрих з них входили вагони різних західніх держав. Тут на волинських дорогах вони закін-

чили свій біг. А це нагадувало, що війна не закінчена.

Сонце поволі спускалося додолу. Наш поїзд вкотився до лісу. Аж раптом з гущавини застричили кулемети. Кулі смертельним дощем посипалися на поїзда. Нас у вагоні біля 17 осіб. Перервали ми свою розмову й всі поклалися на ділівку вагону. Поїзд не зупиняв свого бігу, котився вперед і вистукував колісами вагонів. Кулемети затихли. Ніхто з нас не був поранений. Господь нас зберіг під час небезпеки. Ми Йому щиро дякували... Серце огортає жах. Після пережитої радості на з'їзді ми знову зустрінулися з воєнною дійсністю наших днів. Ми ділилися нашими думками й мимоволі насувались питання: Чому жорстока війна має місце в 20-му столітті прогресу й цивілізації? Чому людина втратила людяність і стала вовком для свого близького?... Легко ставити питання, але не так легко відповісти на них. Одне тільки Слово Боже пропиває ясне світло на ці питання. Христос сказав: "Без Мене нічого чинити не можете ви!" Людина, живучи без Бога на світі, зіпсута й не знає дороги любові й спокою...

Під Божою опікою ми прибули до Шепетівки. Тут дехто висів. Ми поїхали далі й щасливо прибули до Здолбунова, а потім — додому...

Господь посилає духовне пробудження.

"Хто сіє з слізами, зо співом той жне" (Пс. 126: 5).

По деякому часі ми знову в місійній подорожі. Надворі стояла запашна весна. Поле, гай, сіножаття й городи,—все вдягнулося в зелені шати. Все цвіло й пишалося своєю натуральною красою. В селі Колодежно, куди ми прибули з братом Ф. Любовичом, панувала весна духовного пробудження. Впродовж довгих літ релігійного поневолення тут було декілька віруючих осіб,

які, як колись праведний Лот, мучилися в своїх душах, дивлячись на велике беззаконня. Ale ось воєнна хуртовина принесла їм тимчасову волю. Віруючі почали сходитися на свої зібрання, молитися про духовне пробудження, а також з великим запалом проповідувати Євангелію. Люди в селі й околиці, спрагнені правди, радо приймали Слово Боже. Сотні душ навернулися до Бога. Постала численна громада Євангельських Християн Баптистів. Пробудження продовжувалося. Слово Євангелії знаходило місце в серцях людей.

Ми якраз прийшли на велике торжество хрещення. Була неділя. Рано зібралися багато людей. Велике приміщення не вміщало спрагнених душ, які прийшли послухати Боже Слово. Багатом довелося стояти надворі коло відчинених вікон і дверей. Після ранішнього Богослужіння, повільною ходою, з піснею на устах, всі пішли до річки, щоб там виконати святе по вірі хрещення. На обох зелених берегах річки зібралася великий натовп людей. Вони прийшли з довколішніх сіл подивитися, як у віруючих відбувається хрещення.

День був погідний, сонячний. Поміж великим натовпом відрізнялися своїми білими шатами кандидати до хрещення. Іх було 72 особи. В чисту воду ріки ввійшло чотирьох проповідників, до яких з берега по чотири особи входили й приймали хрещення. При зануренні в воду лунали слова: "Згідно твоєї віри, хрещу тебе в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа".

Тут під відкритим небом було виголошено декілька проповідей та проспівано багато духовних пісень. Глядачі уважно прислуховувалися до всього. Особливо зворушиле враження зробили на всіх свідоцтва тих, які приймали хрещення. З сяючими від радості обличчями вони складали прилюдно обітницю служити Богові. Того часу хтось із натовпу був голосно промовив:

— Отак нам усім, грішникам, треба каяти-

ся й христитися, як навчав Христос. А тоді може було б краще жити на світі. А то христять маленьку дитину, яка нічого не розуміє, а потім з неї виростає хто-зна що...

Голубінь неба привітно всміхалася до зелених просторів. Річка спокійно пливла й чистою водою мила барвисті береги. В просторах уро чисто лунала пісня:

"О, дивний день, чудовий час,
Коли Христос у перший раз
Зо мною в заповіт вступив
Й спокоем серце наділив"...

Від річки всі повернулися до новозбудованого молитового дому, де над усіма новоохрищеними, які стояли на своїх колінах, провели молитву з накладанням рук. Потім побожно відбулася Вечеря Господня, якою згадували Христову смерть та Його другий прихід.

Кінцеві зауваги.

Не багато духовних робітників відгукнулося піти й понести Христову Євангелію на нововідкрите поле Господньої ниви. Декотрі вважали, що потрібно чекати аж закінчиться війна, установиться цивільна влада, приайде нормальний транспорт, будуть відповідні документи, аж тоді можна буде розпочати місійну працю.

Інші ж, не лякаючись труднощів, трималися наказа: "Проповідуй Слово... вчасно-невчасно!" "Хто вважає на вітер, не буде той сіяти, а хто споглядає на хмари, не буде той жати".

З людського погляду, дійсно, обставини не були сприятливими, боже поле праці знаходилося поміж двома великими воєнними обухами, які немilosердно розторочували все, що під них попадало. Все ж таки, не зважаючи на военную хуртовину, Волинсько-Подільське Об'єднання Громад Євангельських Християн і Баптистів, керова-

не Божим об'явленням, знаючи пекучу й невідкличу потрібу духовної помочі своїм близнім, розпочало й добровільно продовжувало велику місійну роботу в тих тяжких обставинах. І славну працю несення Христової Євангелії того надзвичайного часу Господь поклав на плечі й серця кільканадцятьом робітникам, які охоче пішли з вірою на Божий поклик і дбали зробити все, що могли.

Там на новому полі праці застали ми:
— змучених, голодних і застрашених людей,
— позбавлених прав людини, упосліджених чоловіків і жінок, які десятки років каралися тяжкою безплатною роботою на засланні тільки за те, що вони не зреялися віри в Бога,
— розбиті родини віруючих, які пляново руйнували влада, розлучаючи батьків з дітьми й вивозячи їх у різні концентраційні табори примусової праці,
— стужених за волею й християнськими зібраннями братів і сестер у Христі,
— відкриті серця людей для прийняття Христової Євангелії.

Не застали ми там:
— ні однієї організованої церкви, яка б проводила свої регулярні зібрання,
— ані одного молитового дому, що колись були віруючі для себе побудували, щоб у ньому вони збиралися,
— ні одного проповідника Євангелії чи місіонера, які б виконували місійну працю,
— ані Біблій, ні Нових Заповітів, ні співаників, ні одної книгарні, де можна було б знайти Святе Писання,
— ні одного християнського журнала, який друкувався б десь на території України.

Після трьохлітньої самовідданої праці на Правобережній Україні ми залишили:
— десятки тисяч віруючих, зорганізованих в

Громади-Церкви, які потужно зростали й вели місійну роботу,

— шість з половиною тон Біблій, Нових Заповітів, співаників та іншої духовної літератури, що постачали брати І. Барчук і В. Гусарук з Варшави до Західної України, а ми ці скарби різними шляхами й дорогами перевозили й переносили далі на Схід, де панував духовний голод,

— зміцнене в Господі багатотисячне Братство, обізнане про вільність духовної праці в інших країнах, де про нього віруючі пам'ятають і моляться,

— нововибудовані молитовні domi й приміщення для зібрань,

— організовані Гуртки Молоді й Недільні Школи,

— одновірних братів і сестер у Христі, які вірні заповітам Христа аж до смерти,

— Святого Духа, Який там перебував, перебуває й буде перебувати та потужно провадити святу працю спасіння людських душ аж до славного дня приходу Господа Ісуса Христа.

Святий бо Дух зберігає Христову Церкву там, де "виявиться беззаконник, призначений на погибель, що противиться та несесться над усе, зване Богом чи святощами", де "вже діється темниця беззаконня" (2 Сол. 2: 3-12).

ПІСЛЯМОВА

Також Господеві належить слава й подяка за Його провід, що Він на той важливий час побудив був серця самовідданіх молодих братів, які були готові кинутись у военну хуртовину й сміливо піти назустріч усіким небезпекам, аби тільки понести Слово Боже — духовний хліб голодному народові.

Подиву гідна витривалість і стійкість віруючих, які за віру в Бога пройшли жахливі тортури з рук безбожників, але "бережені Божою силою", осталися славними переможцями, лицарями духа в Христі Ісусі. Бож як було за часу Нерона та інших тиранів, так і за наших часів, коли вороги добра безупішні та безрадні в своїй боротьбі проти Духа Правди, Якого Божі діти носять у своїх серцях, тоді вони свою безрадність виявляють у безглуздій боротьбі, скерованій проти тіла безборонних віруючих людей. Але перемога завжди на стороні правди. Бож неможливо духа вбити, а Божого Слова ув'язнити.

**

Слід пригадати, що розвиткові Волинсько-Подільського Об'єднання Громад Євангельських Християн і Баптистів і веденню тієї багатогранної духовної праці в великій мірі прислужилися брат і сестра В. Гусаруки, які свої засоби, здібності та здоров'я були присвятили на Боже діло.

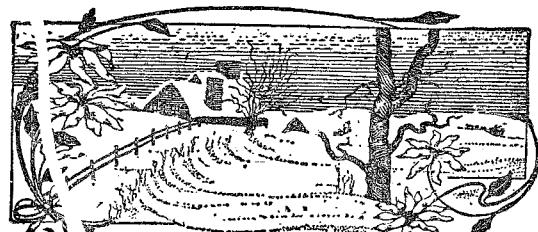
Допис "З Христом в Україні", який друкувався на сторінках "Християнського Вісника", є тільки маленькою збіркою окремих фактів із щоденника однієї особи, яка брала уділ в тій великій духовній праці під час останньої війни на території Східної України. Це тільки мала галузка великого дерева, яке розросталося в тяжких воєнних роках і принесло рясні плоди для Божого Царства.

Є надія, що свого часу вийде в світ друкована праця, яка всебічно висвітлить цю багатогранну роботу й скаже про тих, які брали уділ в ній, про яку до цього часу нічогісенько не було ще надруковано в пресі.

"А світло в темряві світить, і темрява не обгорнула його!" (Ів. 1: 5).

Книжка "З Христом в Україні" вийшла у світ за повною фінансовою допомогою широго добродія, брата І. Я., якому належиться сердечна подяка.

Брат І. Я. в минулому багато разів спричинився до помочі видання української духовної літератури, а також до помочі в інших ділянках праці між нашим народом, за що йому належить велике признання, а від Господа — нагорода.

ЗМІСТ

Сторінки

Передмова	5
-----------------	---

ЧАСТИНА ПЕРША

З Христом в Україні	7
В невідому дорогу	8
На кордоні	10
Перший вечір в підсоветській Україні	11
Перша зустріч з віруючими	14
"За Христа підем страждати!"	16
Сліди минулого	19
Зустріч Нового Року	22
Перший з'їзд віруючих	23
Після з'їзду	28
Дія антихриста	31
Церква — клуб п'яниць	31
Повертаємося додому	33

ЧАСТИНА ДРУГА

Дім — Добра Пристань	36
Євангельсько-Баптистський з'їзд двох округ	38
В історичному місті Заславі	43
Хрищення згідно Євангелії	46
"Подичавили без церкви".	47
Порожнече атеїзму. Велич віри в Бога	49
Карали батьків, що навчали дітей Божої правди	51

ЧАСТИНА ТРЕТЬЯ

"Згromадьте для Мене Моїх святих".	54
Ніби Ангола Господнього зустріли	56
Ми розлучились	59
В старезному місті читаемо Слово Боже	59
Тільки жінки залишилися.	61
Зустріч з проповідником Євангелії П-м	63
Гіркий досвід Громади в М.	64

З'їзд Євангельських Християн і Баптистів в М.	70
Округовий з'їзд в місті Кам'янці.	72
Сатана не спить	76
I знову в подорож	77
"Голод... почуті Господні слова".	78
"Плач і ридання та голосиння велике"	79
Старокостянтинів	80
Рівне — Здолбунів	81
Місто К., що на землях Запорізької Січі	87
В золотоверхому Києві	92
Христос спасає дорогоцінні душі	95
Маріво штучного голоду	97
"Красная метла".	98
На вулиці, на подвір'ї, в хаті... всюди мертві	98
З Ольги м'ясо зробили	100
Знову зібрання в молитовному домі	101
З'їзд Євангельсько-Баптистської молоді в Ж.	102
Господь посилає духовне пробудження	104
Кінцеві зауваги	106
Післямова	109

